

Je hoeft niet weg

Er is deze zomer namelijk genoeg te doen in en rond Leiden. Mare maakte een overzicht: van poolparty's tot gothic kasteelfeesten

18

Foto ANP

In Rotterdam klinkt de echo van Kaapverdië Zodra aangemeerde zeelieden zich in de havenstad vestigden, bouwden ze een opwevende muzieksceen. Op pad met antropoloog Seger Kersbergen. 'Ze zongen zelfs: "Kop omlaag houden en werken"'

12

Na de Taliban Afghaanse PhD wil (ooit) terug

8

Als beesten behandeld Zuid-Holland biedt excuses aan voor slavernijverleden

4

Hoe de Nobelprijswinnaars verdwenen uit Boerhaave

Rijksmuseum Boerhaave heeft de vitrine met stukken over Nederlandse Nobelprijswinnaars verwijderd. Maar ze komen terug. 'Witte oude mannen hoeven niet op een voetstuk geplaatst te worden.'

DOOR VINCENT BONGERS

Waarom zijn de Nobelprijswinnaars niet meer te zien in het museum?

Boerhaave-conservator Ad Maas, tevens bijzonder hoogleraar museale aspecten van de natuurwetenschappen: 'De volgorde van gebeurtenissen moet even goed worden neergezet. Er verscheen vorige week een artikel in het *Leidsch Dagblad* over de NWO-Museumbeurs die onderzoeker Hilbrand Wouters en ik onlangs hebben ontvangen. Daarin kwam aan de orde dat de Nobelprijswinnaars niet meer te zien zijn in het museum. Ik begreep dat er daarover op Facebook de nodige reacties verschenen. We zouden ten prooi zijn gevallen aan extreem wokisme, of zo iets dergelijks. Dat is niet zo.

'In de museumzaal over de moderne natuurwetenschappen stond inderdaad een grote vitrine met daarin een collectie objecten die betrekking hebben op Nederlandse Nobelprijswinnaars. Daar zitten ook veel Leidse hoogleraren bij. Dan gaat het niet alleen om de penningen, maar ook om de heliumliquefactor van Heike Kamerlingh Onnes (natuurkunde in Leiden, 1913) en de meeuwenkoppen van Niko Tinbergen (fysiologie, 1973). We waren niet tevreden met die gigantische vitrine. 'Er kwam ook een nieuwe directeur die de toekomst van de wetenschap meer wilde belichten. De zaal kreeg ruim een jaar geleden een facelift. In de nieuwe opzet past de vitrine met Nobelprijswinnaars niet.'

Waarom niet?

'Omdat het in die zaal vooral om actuele zaken en de wetenschap van de toekomst gaat. Daar past onderzoek van 100 jaar geleden niet bij. Daarvoor moest een oplossing komen en zolang die er niet is dan slaan we de boel op in het depot. We hadden letterlijk geen goede plek meer voor ze.

'Daarbij komt dat de beeldvorming over wetenschap de laatste jaren flink is veranderd, met name op het gebied van diversiteit. Ook wordt de vraag opgeworpen of je de nadruk op individuen moet leggen. Of dat je juist meer naar het collectief moet kijken.

'We willen niet langer twintig oude mannen op een voetstuk zetten. Dat was lang de norm. Het standbeeld van Henri van 't Hoff (Scheikunde, 1901) in Rotterdam is een goed voorbeeld. Hij staat daar ver verheven boven de massa. Er is een monument voor Hendrik Lorentz (natuurkunde in Leiden, 1902) in Arnhem, waar hij op een voetstuk staat. Een mooi contrast is de foto van Ben Feringa (scheikunde, 2016) die hij midden tussen leden van zijn feestvierende team staat.

'Het museum wil een diverser beeld geven van wetenschap. Hoe we dat het beste kunnen doen, gaan we uitzoeken met de beurs van 30.000 euro. Er is ook een symposium *Does Science Need Heroes?* over prijzen voor de wetenschap op 30 september en 1 oktober waar dit nadrukkelijk aan bod komt.'

In de beursomschrijving benadrukken jullie dat witte mannen 'niet langer de helden van de moderne vooruitgang' zijn.

'Het is een feit dat alle Nederlandse Nobelprijswinnaars oude witte mannen zijn. Je wilt toch een breder beeld geven van wetenschap. Daar staan we sowieso voor in ons museum. En 95 procent van de wetenschap in onze collectie is door mannen geproduceerd.

'In de moderne tijd zie je veel meer vrouwen verschijnen. De komst van de hbs heeft een impuls gegeven aan het bèta-onderwijs en heeft ook emanciperend gewerkt voor vrouwen. Dat kan een interessant haak zijn voor een nieuwe opstelling.'

Mag er geen aandacht meer worden besteed aan bijzondere individuele prestaties?

'Grote prestaties komen voort uit samenwerking en niet door een geniaal inzicht van een eenling. Dat betekent niet dat er geen spotlights mogen worden gezet op bepaalde wetenschappers. We bagatelliseren ook geen bijzondere individuele prestaties. Bezoekers identificeren zich ook met iconen. Maar de moderne wetenschap is vooral teamwork. Het is ook heel raar dat Nobelprijzen niet naar teams gaan. Dat geldt ook voor de Spinozapremies trouwens.'

Maar de Nobelprijswinnaars keren dus terug in het museum?

'Absoluut. Dat ze in bepaalde vorm terugkeren stond ook helemaal niet ter discussie. We kijken alleen verder dan oude witte mannen en individuele prestaties.'

Fraude psychologie: bestuur wil klacht over prof niet onderzoeken

Het universiteitsbestuur heeft een klacht over hoogleraar psychologie Bernhard Hommel niet-ontvankelijk verklaard, terwijl de landelijke integriteitscommissie het tegenovergestelde adviseerde. Daardoor komt er geen onderzoek naar zijn eventuele rol bij de fraude bij zijn echtgenote Lorenza Colzato.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
BEELD SILAS.NL

'Nu de klacht niet-ontvankelijk is verklaard, komt het bestuur niet tot het afwegen van belangen om te besluiten of het *wenst* de rol van de Beklaagde te onderzoeken in de productie van de artikelen', schrijft rector Hester Bijl in een brief aan Leonid Schneider, die op zijn website *For better science* schrijft over integriteitskwesties. Schneider diende vorig jaar een klacht in over Hommel bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI), omdat hij wil dat de universiteit diens betrokkenheid onderzoekt bij de fraude door Lorenza Colzato. Die psycholoog werd van de universiteit gestuurd nadat drie klokkenluiders alarm sloegen over datamanipulatie, verzonden experimenten en het illegaal bloed aftappen bij proefpersonen. In een vervolgonderzoek naar Colzato's publicaties bleek dat bij vijftien artikelen met data werd gesjoemeld en proefpersonen waren verwijderd. Bij zeven van de vijftien artikelen was de fraude ernstig. Hommel, Colzato's echtgenoot en voormalig wetenschappelijk directeur van het instituut, was of co-auteur of laatste auteur van vier van die zeven artikelen. Schneider vond daarom dat Hommels betrokkenheid ook moet worden onderzocht. Maar het CWI beoordeelde de klacht als niet-ontvankelijk omdat die niet concreet genoeg was: 'de omstandigheid (*circumstance*) dat een co-auteur van de papers heeft gefraudeerd' zou niet genoeg aanwijzing zijn dat Hommel zelf ook de wetenschappelijke integriteitsregels had overtreden.

De Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) was het daar niet mee eens en kon in hoger beroep 'niet volgen' waarom de klacht niet-ontvankelijk zou zijn. 'Indien het Bestuur de rol van Betrokene (Hommel, red.) in deze kwestie niet wénst te onderzoeken, is dat een andere kwestie dan dat de klacht onvoldoende duidelijk zou zijn omschreven', oordeelde de landelijke integriteitscommissie in een uitspraak van 22 februari 2023.

Het LOWI adviseert het bestuur om de klacht wél te behandelen. Dat betekent niet dat de universiteit ook daadwerkelijk het onderzoek moet doen – daar gaat de commissie niet over. Maar het betekent wel dat het bestuur is geadviseerd alle belangen af te wegen, inclusief die van de klokkenluiders, en te motiveren waarom ze wel of niet zo'n onderzoek zou starten.

Dat wil de universiteit niet, blijkt nu uit de brief aan Schneider, die hij integraal op zijn website heeft gepubliceerd. Het bestuur vindt de klacht niet zozeer een klacht, maar een 'verzoek tot onderzoek', wat meer 'de karakteristieken heeft van een onderzoeksopdracht', schrijft rector Hester Bijl. 'Onderzoeksopdrachten geven is voorbehouden aan het bestuur.' Ook blijft het bestuur bij haar standpunt dat de klacht te breed is geformuleerd is. Daarnaast benadrukt Bijl in haar brief dat het onderzoek naar Colzato's artikelen bedoeld was om de wetenschappelijke literatuur op te schonen en niet om een schuldige aan te wijzen. 'Het mag niet zo zijn dat in alle zaken waarin fraude is aangetoond en een of meerdere auteurs schuldig waren aan integriteitsschendingen, alle andere auteurs zonder verdere aanleiding verdacht zijn.'

In de volgende zin schrijft ze echter: 'In de eerdergenoemde cwI-procedure is gebleken dat de datamanipulatie plaatsvond in het verzenden van data door junioronderzoekers aan de medewerker in kwestie, of tijdens de analyses.'

Dat is opmerkelijk omdat de klokkenluiders eerder in *Mare* vertelden dat het verwijderen van proefpersonen juist gebeurde onder druk van Colzato, die 'over de schouder meekiek' en 'opdrong op de deleteknop te drukken'.

'Het voelde alsof ik geen andere optie had', zei een van hen destijds over de onderlinge machtsverhouding. 'Ik was niet zelfverzekerd genoeg er mee te stoppen of tegen haar in te gaan, uit angst voor negatieve consequenties.'

Hoewel het onderzoek bedoeld was om de literatuur op te schonen, duurde het heel lang voordat bekend werd met welke artikelen was gefraudeerd. In eerste instantie publiceerde de universiteit de resultaten van het onderzoek stilletjes en volledig zwartgelakt in een hoekje van de website. Pas na flinke kritiek maakte het bestuur de artikelen waarmee gesjoemeld was openbaar. Klokkenluider Laura Steenberg vertelde in *Mare* dat ze door die vertraging 'stilstond', en dat al haar publicaties verdacht zouden zijn totdat de lijst bekend zou worden. Hommel is nog wel verbonden met de Universiteit Leiden, maar woont sinds oktober vorig jaar met Colzato in China waar ze werken aan de Shandong Normal University in Jinan. Van de zeven artikelen zijn er vier inmiddels teruggetrokken door de wetenschappelijke tijdschriften.

'Een klacht niet wénst te onderzoeken is iets anders dan zeggen dat die onduidelijk is'

Waarom ik de klimaatpetitie niet tekende (maar die voor meer magnetrons wel)

Afgelopen maand vond ik twee petities van collega's in mijn inbox. De eerste betrof een oproep aan het faculteitsbestuur om het Pieter de la Courtgebouw te voorzien van meer magnetrons. Het gebrek aan mogelijkheden om eten op te warmen, zo schreven de *petitioners* met enig gevoel voor drama, 'limits everyone's choices and autonomy'. Het zou dan ook gepast zijn om de kwestie te behandelen met 'high priority'. Ik tekende zonder aarzelen. Niet dat ik die magnetrons ooit ga gebruiken. Ik ben zelf meer een 'boterham-metje kaas' kind of girl. Ik tekende omdat ik het simpelweg geweldig vind wanneer mensen zich op zo'n manier politiek organiseren. Wanneer de verworpenen der aarde samen een vuist maken tegen de macht. Wanneer ze vreedzaam en in alle redelijkheid hun stem verheffen en zeggen: wij pikken dit niet langer. De maat is vol. Wij willen een magnetron.

De tweede petitie die ik ontving betrof een oproep aan het college van bestuur om meer actie te ondernemen tegen klimaatverandering. Het ging om vier eisen.

1: De Universiteit Leiden moet publiekelijk erkennen dat we ons in een noodtoestand bevinden. 2: De universiteit moet haar banden met de fossiele industrie beëindigen, of in ieder geval streng beperken. 3: De academie moet zichzelf transformeren tot een uitstootloze en duurzame organisatie. 4: De universiteit moet zich committeren aan open, democratische besluitvorming in de interne discussie over klimaat. Ik aarzelde.

Lang. Klimaatverandering baart me grote zorgen. Ik denk dat overheden, bedrijven en individuen een heleboel dingen drastisch anders moeten gaan doen om verdere teloorgang van de planeet tegen te gaan. Ook ben ik ervan overtuigd dat wetenschappers daarbij een belangrijke taak te vervullen hebben, door onderzoek te doen naar (het afremmen van) klimaatverandering. Van mij mogen wetenschappers daarbij best politiek stelling nemen over klimaat. Zolang ze maar erkennen dat hun stellingname niet louter voortvloeit uit de feiten, maar tevens wordt ingegeven door hun waarden – en dat er daarover altijd politieke discussie mogelijk is. Onder die voorwaarde vind ik dat wetenschappers, net als andere burgers, moeten kunnen zeggen: wij pikken dit niet langer. De maat is vol. Wij willen een leefbare aarde.

Toch ondertekende ik de petitie niet. De steen des aanstoots, voor mij: de eerste eis over de verkondiging van de klimaatnoodtoestand. Mijn aversie tegen dit idee komt niet door twijfel over de vraag of de nood wel echt aan de man is. Van klimaatwetenschappers neem ik aan dat het wel degelijk ernst is. Mijn bezwaren hebben te maken met iets anders: de politieke gevolgen die het afkondigen van zo'n noodtoestand kan hebben. Daarover weten politiciologen dan weer dingen. In de praktijk is het afroepen van een noodtoestand – of dat nou gebeurt in de naam van de strijd tegen terrorisme, corona, of klimaatverandering – vooral een manier voor overheden om mogelijk te maken wat anders niet mogelijk zou zijn. Om absolute prioriteit te kunnen geven aan een bepaald doel, en om daarvoor ongekende middelen te kunnen inzetten. Precies wat we nodig hebben als het gaat om klimaat, zou je kunnen denken.

De keerzijde is echter dat noodtoestanden in de regel óók gepaard gaan met opschorting van democratische normen en besluitvormingsprocessen. Politieke discussie? Daar is tijdens de noodtoestand even geen gelegenheid voor. Alle neuzen moeten dezelfde kant op – goedschiks of kwaadschiks. Binnen de klimaatbeweging denken sommigen dat zo'n benadering misschien wel noodzakelijk is om catastrofe te voorkomen. Een 'klimaatdespoot': ik heb het mensen meer dan eens horen opperen. De opstellers van de petitie zijn daar zeker niet op uit, meen ik, getuige eis nummer 4. Toch vind ik dat we terecht rekening moeten houden met de mogelijkheid dat declamaties van noodtoestanden door universiteiten in de politieke praktijk een eigen leven gaan leiden. Dat overheden zeggen: goed idee, zo'n klimaatnoodtoestand. Maar dan doen we het wel op onze manier, zonder die gezellige discussiefora van jullie. Dat zou niet alleen vanuit democratisch oogpunt foute boel zijn, het zou ook het klimaat en de klimaatbeweging zelf niet dienen. Gegeven het *track record* van overheden wereldwijd lijkt het me namelijk niet per se waarschijnlijk dat ze zo'n klimaatnoodtoestand zouden inzetten voor, zeg, structurele verandering van het economisch stelsel dat ons in deze ecologische malaise heeft gestort. Het zou best kunnen dat de staat in plaats daarvan, bedekt onder de groene sluier van de klimaatnoodtoestand, gewoon doorgaat met het paaien van grote bedrijven – al zouden die voor de gelegenheid een duurzaam ogend jasje moeten aantrekken. Voor politiek tegengeduld of bezetting van de A2 is er dan echter geen ruimte meer: de noodtoestand staat immers niet toe dat de eendracht wordt doorbroken. Ik denk dat we het serieus moeten hebben over zulke gevaren tijdens het democratische gesprek over klimaat dat aan de universiteit gaat worden gevoerd. Wie weet worden we het nog met elkaar eens.

Josette Daemen is promovendus aan het Instituut Politieke Wetenschap van Universiteit Leiden

Universiteit stopt met master die door de Zuidas werd beïnvloed

Leiden stopt met een omstre-den master bij fiscaal recht die te nauw verbonden bleek met zes grote Zuidas-kantoren en de Belastingdienst.

DOOR LORENZO GERRITSSEN

Sinds 2016 deed de universiteit mee aan masterspecialisatie bij fiscaal recht 'Accent Indirecte Belastingen', die onder meer douaneheffingen, btw en accijnzen behandelde. De studie werd samen georgani-seerd met de universiteiten van Maastricht, Tilburg en de Vrije Univer-siteit Amsterdam en gefinan-cierd door bekende Zuidas-kantoren zoals Deloitte en Baker McKen-zie en de Belastingdienst. Uit onderzoek van journalistiek platform *Follow The Money* bleek dat de sponsors zich bemoeiden met aanstellingen van hoogleraren en docenten. Zo leveren ze 17 van de 23 lesgevende medewerkers. Bijna alle hoogleraren bleken een dubbele pet te hebben: ze waren ook partner bij een Zuidas-kantoor. De rondgang van *FTM* langs de deelnemende universiteiten toonde ook dat de sponsors de lesinhoud mede bepaalden. In notulen van de Universiteit

Maastricht is te vinden 'dat er vanuit de sponsors wordt aangegeven dat er meer behoefte is aan aandacht voor douaneaspecten'. De bevinding dat de opleiding een databank met studenten en alumni bijhield waardoor de kantoren talenten vroegtijdig konden strikken, werd door alle universiteiten ontkend. Naar aanleiding van de berichtgeving besloot de Leidse universiteit wel om de samenwerking te heroverwegen en uiteindelijk te stoppen. 'Maar niet omdat er sprake is van belangenverstrengeling', zegt woordvoerder Caroline van Overbeeke. 'De Universiteit Leiden was al op zoek naar nieuwe partners om mee samen te werken en daarnaast past de schijn van belangenverstrengeling niet goed binnen het profiel van onafhankelijkheid waar de universiteit en faculteit rechten achterstaan.' Leiden heeft geen spijt van de samenwerking met de Zuidas, aldus Van Overbeeke. 'We staan achter het programma, want samenwerking is ontzettend belangrijk voor een studie. Ze kunnen helpen met stages vinden en studenten voorbereiden op de arbeidsmarkt. Het is natuurlijk wel belangrijk om daar kritisch op te zijn.'

Weggehaald schilderij krijgt prominente plek: 'Hoe geweldig!'

Het schilderij van Rein Dool met witte, rokende bestuurders komt in de receptiekamer van het Academiegebouw te hangen, mét toelichting. Dat heeft het college van bestuur dinsdag besloten.

DOOR LORENZO GERRITSSEN

Daarmee lijkt er een eind te komen aan #kunstgate. Het schilderij dat in november prompt van de muur werd gehaald zorgde voor ophef die zelfs de Tweede Kamer en de Britse krant *The Guardian* bereikte. Na die commotie organiseerde de universiteit een symposium waar een speciaal aangestelde schilderijcommissie adviseerde het kunstwerk op een prominente re plek te hangen met een goede, inhoudelijke toelichting. De schilder Rein Dool (90) is in zijn nopjes met het besluit. 'Meer mensen kunnen het nu bewonderen, hoe geweldig!' zegt hij aan de telefoon. 'Het is eigenlijk gênant hoe de oudste universiteit van Nederland met haar geschiedenis omgaat en dat mensen zo weinig gevoel hebben voor beelden de kunst. Nu hebben ze het tegenovergestelde bereikt!' De afgelopen periode was 'een gekkenhuis', zegt Dool uit. 'Ik ga ze na-

tuurlijk niet bedanken dat ze het schilderij van de muur af trokken, maar het was geweldig dat ik dit nog op mijn late leeftijd mag meemaken. Mijn werk heeft in alle grote Europese kranten gestaan inclusief grote foto. Ik werd gebeld van uit New York dat mensen het werk wilden kopen.' Van het symposium heeft hij zelf weinig meegekregen. Hij zat met griep thuis en moest het via een livestream volgen. 'Dat was ontzettend slecht georganiseerd', zegt hij. 'De mensen van de commissie waren niet eens te zien op beeld en het geluid was nauwelijks hoorbaar.' Over het opgevolgde advies van de commissie om een toelichting bij het schilderij te plaatsen, zegt hij: 'Dat moet alleen een algemene tekst zijn, zoals wie er geportretteerd zijn. Het is juist zo mooi en wonderlijk aan beeldende kunst dat het bij iedereen andere gevoelens oproept. Ook emoties die ik als kunstenaar niet eens bedoelde.' Wanneer het schilderij van de huidige vergaderzaal in het Academiegebouw naar de receptiekamer verhuist, is nog niet bekend. Maar Dool is zeker van plan om het 'te bewonderen', zegt hij. 'Want ik heb het zelf al 45 jaar lang niet gezien.'

Excuses voor 'een hoofdrol van 300 jaar' in slavernij

Onderzoekers van de Universiteit Leiden brachten het slavernijverleden van de provincie Zuid-Holland in kaart. Als gevolg van hun bevindingen bood de commissaris van de koning excuses aan. 'Tot slaaf gemaakten werden behandeld als beesten.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Wij kunnen niet anders dan erkennen dat dit systeem, waarin tot slaaf gemaakten werden gezien en behandeld als beesten, een paar honderd jaar lang realiteit is geweest: bedacht, gefinancierd en aangestuurd vanuit ook dit gewest, vroeger Holland en nu Zuid-Holland', zei Jaap Smit, commissaris van de koning donderdagavond bij de presentatie van *Geketend voor Hollands Glorie*, het onderzoek van de Leidse universiteit naar het slavernijverleden van de provincie. 'Bij erkenning van die eeuwen van onrechtvaardigheid hoort ook het besef dat het slavernijverleden doorwerking kent tot in het heden', vervolgde Smit. 'Niemand die nu leeft, is schuldig aan wat er in de eeuwen van slavernij is gebeurd. Wat wij kunnen doen, is ons achteraf beschouwend uitspreken, en vandaag doe ik dat als commissaris van de Koning namens het voltallige College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. 'Voor wat er in het tijdperk van de slavernij uit naam van Zuid-Holland en haar rechtsvoorganger is gebeurd, voelen wij plaatsvervangende schaamte. Wij nemen er de grootst

mogelijke afstand van en wij bieden, namens de provincie Zuid-Holland en haar rechtsvoorganger, excuses aan: postuum aan de mensen die tot slaaf zijn gemaakt en ook aan hun nazaten, tot in de huidige generatie.' Tussen 1650 en 1675 was de Republiek de grootste slavenhandelaar in het Atlantische gebied en tot 1700 waren de Hollandse havens voor Nederland de belangrijkste vertrekpunten voor slavenschepen, staat in het onderzoeksrapport. 'Driehonderd jaar lang heeft Holland een hoofdrol gespeeld in het Nederlandse slavernijverleden', schrijven de onderzoekers. 'Met een provinciaal perspectief kunnen we meer inzicht krijgen in ons slavernijverleden dan bijvoorbeeld met een stedengeschiedenis', zegt Lauren Lauret, een van de drie historici die het onderzoek verrichtte. 'Vooral omdat de provincie in de Republiek de belangrijkste bestuurlijke macht was.' 'Ongeveer 10 procent van alle inkomsten van Holland stond in verband met slavernij', vult Joris van den Tol aan. 'Daarbij hebben we niet alleen gekeken naar het geld dat

direct met slavernij werd verdiend, maar ook naar leveranties van ruilproducten en het verwerken van grondstoffen. Zo was de lakenindustrie in Leiden voor een groot deel gestoeld op de koloniale grondstoffen waarmee de stoffen geverfd werden.' De onderzoekers waren niet alleen geïnteresseerd in de inkomsten van de provincie uit slavernij, maar ook de rol die het bestuur van Holland daarin speelde. Voor 1840 waren Noord- en Zuid-Holland namelijk nog één provincie. 'Doordat Holland zo machtig werd – deels opgebouwd door de slavernij – is het opgesplitst in twee provincies. Er werd vanuit de koloniën constant naar het bestuur van Holland gerapporteerd wat daar aan de hand was. Het koloniale bestuur stuurde eindeloos veel verslagen naar Holland en in de reacties van het provinciebestuur zie je dat Den Haag zich best wel intensief bezighield met de Afrikaanse politiek.' In de negentiende eeuw veranderde de bestuurlijke macht van de provincies. Waar Van den Tol samen met Leidse historicus Karwan Fatah-Black onderzoek deed naar de vroegmoderne tijd, onderzocht Lauret de moderne tijd en de daarbij horende afschaffing van slavernij. 'Ik volgde een procureur-generaal in Suriname die anti-slavernij was', vertelt ze. 'Maar de afschaffing betekent niet per definitie gelijkheid. De bestuurders en politici van Zuid-Holland hebben weliswaar een belangrijke bijdrage geleverd aan de emancipatiewetgeving na de afschaffing van slavernij, maar als je inzoomt op individuele politici en beleidsmakers zie je dat er door raciaal denken toch weer een andere vorm van ongelijkheid of koloniale hiërarchie ontstaat.' Dit leidde opnieuw tot uitbuiting. 'Nadat de tot slaaf gemaakte Afrikanen de plantages hadden verlaten, werd het werk opgevangen door grootschalige migratie van contractarbeiders uit Brits-Indië en later van Java naar onder andere Suriname. Hollandse besturen waren weliswaar directer betrokken bij de trans-Atlantische slavenhandel

dan bij de uitbuiting van contractarbeiders die onder erbarmelijke omstandigheden plantagewerk verrichtten.' Lauret onderzocht ook de opleidingen voor ambtenaren in Nederlands-Indië. 'De provincie Zuid-Holland had een belangrijke positie in het bestuur van de koloniën, omdat zowel de Delftse als Leidse universiteit betrokken was bij de opleiding van ambtenaren voor de bestuursdienst in Nederlands-Indië. Via deze opleidingen was Zuid-Holland toch nog nauw betrokken met de overzeese gang van zaken, maar op een heel andere manier dan bij de trans-Atlantische slavenhandel.' Daar is de kous nog niet mee af, vinden de onderzoekers. 'Los van de rol van Zuid-Holland in de slavernij wil je eigenlijk ook weten hoe mensen het in die tijd ervoeren', stelt Van den Tol. Dat perspectief mag wat hem betreft nog beter belicht worden. 'Het slavernijverleden staat natuurlijk al op de agenda', aldus Lauret. 'Maar nu moet je als gemeenschap gaan nadenken hoe je daarmee omgaat en het in het onderwijs verwerkt. Ik heb er alle vertrouwen in dat dat goed gaat komen.'

'Na de afschaffing van slavernij ontstond weer andere vorm van ongelijkheid en koloniale hiërarchie'

En opnieuw wordt een discussie over Palestina afgeblazen

Wederom ging een door studenten georganiseerde paneldiscussie over Palestina niet door. De organisatie en de universiteit botsten over veiligheidsmaatregelen. Toen vorig jaar een dergelijk debat werd geannuleerd leidde dat tot protest.

DOOR MARK REID

Een voor maandag in Wijnhaven geplande paneldiscussie over apartheid in Palestina, Namibië en Zuid-Afrika werd afgeblazen toen de drie organiserende studentengroepen en het Bureau Veiligheidszaken het niet eens konden worden over aanvullende eisen die de universiteit daags voor het evenement had gesteld. Dat laten de Students for Palestine, de African Students Association en het BASIS Africa Committee weten. *Mare* heeft ook inzage gekregen in mailwisselingen tussen de studenten en de universiteit. Daaruit blijkt dat de universiteit extra eisen stelde vanwege de 'gevoelige aard van de discussie' en de 'mogelijke spanningen die daarmee geassocieerd zijn'. Zo wilde veiligheidszaken weten wie de moderator en de sprekers waren. Ook moesten op de ochtend van het evenement de namen van alle aanwezigen worden overlegd. Verder eiste de universiteit dat er op promotiemateriaal voor de discussie een expliciete vermelding kwam te staan dat iedereen welkom was, en moest het evenement verplaatst worden van het Wijnhavengebouw naar het Living Lab in de Schouwburgstraat. De organiserende studenten wilden aan alle eisen voldoen, maar vroegen de universiteit wel om een onderbouwing waarom verhuizing naar de Schouwburgstraat noodzakelijk was alvorens in te stemmen. Die onderbouwing kregen ze niet. In een brief aan veiligheidszaken schreven de studenten maandagmiddag, uren voor de geplande start van het evenement: 'Als we het panel om onduidelijke veiligheidsredenen en abstracte gevoeligheden niet in de Wijnhaven kunnen houden, zullen we niet instemmen met de verandering van locatie. We gaan er dus van uit dat het evenement niet doorgaat.' In maart 2022 leidde een evenement van Students for Palestine ook al tot ophef. Toen werd een paneldiscussie over Palestina verboden omdat de gespreksleider volgens de universiteit 'niet neutraal' was, wat volgens de huisregels nodig zou zijn. Dat evenement werd toen alsnog gehouden op een andere locatie buiten de universiteit. Sindsdien heeft Students for Palestine wel andere evenementen georganiseerd binnen de universiteit. De studenten beklagen zich over de schijnbare willekeur en de ondoorzichtige werkwijze van de universiteit bij het afhandelen van evenementen die ze als 'gevoelig' bestempelt. 'We hebben al vaker aan de universiteit gevraagd om met een document te komen waarin duidelijk staat waarvoor je wel en niet een zaal kunt boeken', zegt Layla Kattermann, een van de leden van Students for Palestine. 'De bestaande huisregels waar veiligheidszaken zich op beroept zijn heel vaag en algemeen. We snappen niet hoe zij die interpreteren, want wij lezen ze heel anders.' Daarnaast zijn de studentenorganisaties boos over de expliciete eis dat op uitnodigingen moet staan dat iedereen welkom is. 'Onze evenementen en discussies staan open voor iedereen en zijn van nature inclusief. De universiteit gaat er met die eis al van uit dat we mensen willen uitsluiten. Het lijkt erop dat de universiteit Students for Palestine anders behandelt dan andere groepen', zo schrijven ze. Op vragen van *Mare* waarom dit debat als gevoelig is aangemerkt zegt universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke: 'Gevoelig wordt gebruikt voor evenementen waaraan je wat meer aandacht en zorg geeft, zoals bijvoorbeeld de dijs of een lezing over een controversieel onderwerp. Iedereen moet zich veilig kunnen voelen om een evenement bij te wonen en mee te praten.' Over waarom de universiteit vroeg om expliciete vermelding dat iedereen welkom is, antwoordt zij: 'Dat is niet omdat we ervan uitgaan dat men dit anders niet doet, maar zodat helder is wat we van elkaar verwachten.' Volgens Van Overbeeke komt de wrevel tussen de studenten en de universiteit vooral omdat de zaal niet was geboekt door de deelnemende studenten, maar via de Diversity Office. Daarom was Bureau Veiligheidszaken pas de vrijdag voor de paneldiscussie op de hoogte en moesten er op het laatste moment nog afspraken gemaakt worden voor de veiligheid. 'Het is niet handig als iemand een zaal aanvraagt, maar niet de vragen over het evenement kan beantwoorden en ook geen afspraken kan maken. Al met al heeft het dus meer tijd gekost om duidelijk te krijgen van de organisatie over de opzet. 'We bieden graag de mogelijkheid aan studenten en staf om evenementen te organiseren. Wat betreft de universiteit zou het gewoon plaats hebben gevonden. Ondanks de onduidelijkheden in de aanvraag, was op zeer korte termijn een zaal beschikbaar gesteld.'

Een erebaan die niet altijd betaalt

Het lijkt een erebaantje, maar sommige student-assistenten klagen dat ze tentamens onbetaald moeten nakijken, of maanden wachten op salaris. 'Mijn werkgever is mijn scriptiebegeleider.'

DOOR LORENZO GERRITSEN

Je haalt met twee vingers in de neus je studiepunten binnen en ziet een vacature openstaan om een Teaching Assistant (TA) te worden bij je opleiding. Daar help je de professoren door de eerstejaarsstudenten te begeleiden bij werkcolleges, en kijk je huiswerk en tentamens na. Met acht uur is het ideaal om te combineren met je studie. Dat dacht ook Timo van Essen. Hij is student-assistent bij de opleiding sterrenkunde, maar vindt dat achter de 'eervolle bijbaan' (alleen studenten met hoge cijfers komen in aanmerking) veel rommeligheid en willekeur van contracten schuilt. Volgens Van Essen begon de rommeligheid al in het begin. 'Op basis van voor welk vak je het hoogste cijfer hebt gehaald, word je ingedeeld', zegt hij. 'Je wordt in het diepe gegooid. Ik kreeg alleen een korte training over hoe je een student moet aanspreken, maar niks vak-inhoudelijks. Er wordt verwacht dat je dat allemaal zelf weer tevoorschijn tovert. De docent is vaak niet aanwezig bij de werkcolleges en je wilt natuurlijk niet het sulletje zijn dat de simpelste vragen niet kan beantwoorden.' 'Het is meer een didactische cursus over hoe je bijvoorbeeld een student intrinsiek kan motiveren', zegt sterrenkundestudent Stijn Vleugels, die al meer dan drie jaar student-assistent is en in de opleidingscommissie zit. 'Ik heb alleen belangrijke dingen geleerd tijdens het vragenrondje. Oude-rejaarsstudenten vertelden toen waar de meeste studenten tegenaan liepen tijdens het vak en hoe je je moet voorbereiden.' Maar een groter probleem is de uitbetaling en

ondoorzichtige urenregistratie, zeggen student-assistenten. 'De voorbereiding op de werkcolleges zit opgenomen in het salaris', legt Vleugels uit. 'Je werkt acht uur in een week. Hiervan geef je twee uur les tijdens een werkcollege. De overige zes uur besteed je aan het voorbereiden en nakijken. Als je dat serieus doet, haal je makkelijk de acht uur.' Die acht uur per week haalde Van Essen ook, toch kreeg hij tot zijn verbazing een korter contract voorgeschoteld. 'Toen ik begon dacht ik dat ik voor het hele vak uitbetaald zou krijgen. Ik kreeg een mail van JobMotion, het uitzendbureau van de universiteit, dat het contract tot het laatste hoorcollege liep. Maar de laatste deadline van het vak liep tot twee weken daarna', zegt Van Essen. 'Daardoor kreeg ik niet eens uitbetaald tot de laatste deadline, laat staan het nakijkwerk daarna.' Hij ging verhaal halen bij de docent. 'Toen hebben we afgesproken dat we twee weken extra betaald kregen', zegt Van Essen. Deze belofte werd echter verbroken: 'Een week voordat het contract afliep kregen wij te horen dat het contract maar met één week werd verlengd. Volgens de docent was dat "eerlijker". Andere weken waren volgens hem rustiger en hij wilde ons niet overcompenseren. Terwijl dat onzin is, want ik kwam makkelijk aan die uren.' Vleugels heeft bij sterrenkunde nooit problemen gehad. 'Ik werd altijd uitbetaald tot een week na het hertentamen. Maar het is bij elke opleiding anders geregeld. Daardoor kunnen er verschillen zijn bij natuurkunde en sterrenkunde.'

Een andere student-assistent (die anoniem wil blijven) zegt dat ook hij te weinig betaald kreeg, maar dat de werklast per vak heel erg kan verschillen. 'Sommige docenten zijn knettergek en willen de regie in eigen handen houden. Zij kijken bijvoorbeeld al het huiswerk zelf na en hierdoor doe je minder per week.'

Hij vertelt dat zijn contract maar liep tot het laatste tentamen. 'Ik moest onbetaald het tentamen én hertentamen nakijken en dat is juist het vervelendste werk. Je bent er minstens drie volle dagen mee bezig. Mede-ta's (teaching assistants, red.) vertelden mij dat het vorig jaar ook zo was.' De scheve machtsverhouding maakt het extra ingewikkeld, zegt hij. 'Het probleem is dat je niet de relatie met de docent wil verpesten. Als je gaat klagen verslechtert misschien de toekomstige samenwerking, omdat het ook je eigen docenten zijn.'

Van Essen: 'Het lullige is dat de vakdocent óók mijn scriptiebegeleider is. Dus dan is het de vraag of ik voor een klein bedrag van 150 euro dat gezek aanga. De drie andere student-assistenten voor dit vak zagen dat helemaal niet zitten. Zij waren bang dat het voor hen verkeerd zou uitpakken, terwijl het eigenlijk hartstikke terecht is om je geld te krijgen.'

Van Essen wees zijn docent erop dat het ook voor de universiteit nadelige gevolgen kon hebben. 'Het is zwak geregeld. Als de einddatum van het contract is verstreken, kan ik legaal gezien mijn werk neerleggen. De vakdocent zegt het juist mooi te vinden dat er wederzijdse vertrouwen is tussen de universiteit en de ta's. Maar ondertussen blijf ik onbetaald doorwerken.'

Om zijn laatste week uitbetaald te krijgen moest hij uiteindelijk een excelbestand met gewerkte uren naar de docent opsturen. 'Daar is hij mee naar de opleidingsdirecteur gegaan en nu is het afwachten of ik het krijg. Ik vind het vervelend dat er zo mierrenneukerig wordt gedaan om zo'n klein bedrag.'

Vleugels zegt dat er bij sterrenkunde geen sprake is van scheve machtsverhoudingen, maar snapt wel dat andere studenten dat als zodanig kunnen ervaren. 'In principe gaat de docent bij ons niet over het contract. De opleidingsdirecteur bepaalt de contractduur en de docenten geven alleen aan hoeveel ta's zij nodig hebben.'

'Misschien volgend jaar ruimer indelen'

Universitair docent Sjoert van Velzen laat telefonisch weten dat het onderwijsbureau het contract grotendeels bepaalt. 'Vooraf proberen we de verwachte werkzaamheden vast te stellen. Het verschilt ook per jaar hoeveel studenten zich aanmelden en hoeveel hulp zij nodig hebben. Er is natuurlijk wel overleg tussen de docenten en het bureau, maar er zijn geen oneindige middelen. Het blijft maatwerk.'

Van Velzen is het niet helemaal eens met dat de student-assistenten onderbetaald worden. 'Ik snap dat het voor sommige studenten vervelend kan voelen. Maar dat je onbetaald werkt, vind ik overdreven. De universiteit probeert de studenten niet uit te knippen. Soms zijn er rustige weken, waarin de ta's geen huiswerk hoeven na te kijken.'

Over eventuele scheve machtsverhoudingen zegt hij: 'Je komt elkaar waarschijnlijk altijd wel tegen. We zijn een kleine studie, dus dit soort problemen zullen altijd spelen. Maar wie problemen heeft, kan ook naar het onderwijsbureau stappen.'

'We moeten uiteindelijk met elkaar praten en dan komen we samen tot een oplossing', besluit Van Velzen. 'Misschien moeten we het volgend jaar ruimer indelen.' Het hoofd onderwijszaken bij sterrenkunde reageerde niet op vragen van Mare.

'Jobmotion betaalt niet op tijd'

Waar de opleidingscommissie sterrenkunde wel veel klachten over krijgt is JobMotion, het interne uitzendbureau van de universiteit dat de student-assistenten uitbetaalt. 'Het kon wel twee tot drie maanden duren voordat je je contract opgestuurd kreeg', zegt Vleugels. 'Al die maanden kreeg je dus ook geen loon. Sommige studenten komen zo financieel in de knel. Het was lastig om het probleem bij JobMotion aan te kaarten, want ze zijn vaak slecht bereikbaar. De opleiding heeft maanden geleden contact opgenomen met de directeur van JobMotion, maar we zien nog geen verbetering.' Ook bij andere faculteiten zijn er veel klachten over JobMotion. Ook bij Rechten werd in de medezeggenschap besproken dat student-assistenten en surveillanten te laat worden betaald. 'Er zijn al meerdere klachten van verschillende faculteiten geweest', zei Mirjam Sombroek-van Doorn van het (inmiddels afgetreden) rechtenbestuur. 'JobMotion is ermee bezig maar niet altijd in een tempo dat wenselijk is. We blijven duwen en trekken.' JobMotion-directeur Karoline van Haften ontkent telefonisch tegen Mare dat er problemen zijn. 'We zijn helemaal bij. Het blijft uiteindelijk mensenwerk.' Op de vraag hoe het komt dat het bij sommige studenten het maar liefst twee maanden duurt voordat ze een contract krijgen, zegt ze dat ze daarop niet 'inhoudelijk' kan reageren. 'Bij individuele problemen kunnen ze JobMotion benaderen.'

Niet meer matten, maar samen happen

Driehonderd studenten en Leidenaren zaten zaterdag samen aan een tweehonderd meter lange tafel, om te eten én te praten. 'Het studentenleven is een soort bastion.'

DOOR LORENZO GERRITSEN
FOTO MARC DE HAAN

'Vanavond ben ik assessor soep!' roept een SSR-bestuurslid vanuit het buffetkraampje naar zijn opgetrommelde vrienden. Driehonderd Leidenaren en studenten schuiven zaterdagavond samen aan voor een diner op de Hooglandsekerkgracht aan de zogeheten Langste Leidse Tafel.

Zo willen de organiserende studentenverenigingen en de Plaatselijke Kamer van Verenigingen (pkvv) laten zien dat ze 'niet alleen vervelend' zijn. Behalve een diner moet de avond ook een ontmoeting zijn tussen de studenten en Leidenaren.

'We gaan in debat', zegt presentator Guido Marchena. 'Jullie kunnen stemmen met het groene en rode kaartje.' Bij de eerste stelling ('er moet meer ruimte komen voor uitgaansgelegenheden') gaan veel groene kaarten omhoog bij studenten. 'Het aanbod is heel karig als je geen lid bent van een studentenvereniging', zegt svi-raadslid Elianne Wijnands. Wethouder Fleur Spijker (Studentenzaken) is het daarmee eens. 'Als ik mijn wethouderpetje afdoe, vind ik dat er wel wat bij mag.'

Een oudere 'inwoner' van Leiden' zegt te vrezen voor de leefbaarheid van de stad. 'Het is lastig om een huis te vinden. Er zijn al zoveel kroegen en voornamelijk studentenhuizen. Geef daar maar een feestje.'

De meeste studenten zijn niet op het debat afgekomen, maar op het lekkere (en goedkope) eten. Sacha Donath en Roxanne Steijn genieten van hun tomatensoep. Zij zijn lid van Asopos en lopen co-schappen. 'Toen ik het concept zag, moest ik denken aan de El Cid', zegt Donath. 'Er werd toen op een gracht een champagneborrel georganiseerd. Super-leuk.'

Daar ook Leidenaren zouden zijn, wisten de meeste studenten niet. 'Het lijkt me wel leuk om in gesprek te gaan', zegt Donath. Een student die liever anoniem blijft, zegt: 'Alle verhalen over verbinding tussen burgers en studenten. Ik heb er nog nooit over nagedacht, dus ik weet niet of het belangrijk is. Ik vond het idee enig.'

Leidenaren Remy Verbeek (62) en Anne-Marie ter Haar (60) vinden het wel belangrijk. 'Je hebt een heel ander leven', zegt Verbeek. 'Door dit soort mooie activiteiten leer je elkaar kennen en begrijpen. Zoals waar studenten tegenaan lopen. Zij moeten veel ballen tegelijk hooghouden.'

Verbeek woont naast een Minerva-huis. 'Wij hebben heel goed contact. Soms lenen we dingen aan elkaar uit en worden we uitgenodigd voor een borreltje tijdens hun lustrum. Ze hebben zelfs een keer op mijn kind gepast.'

Tom Boon en Hjalmar Opdam, 'allebei vijftigplussers' en geboren en getogen in Leiden, hebben minder goed contact met hun studentenburen. 'Ik woon naast verschillende studentenhuizen, maar die nodigen mij nooit uit', zegt Boon. 'Het initiatief moet bij hen liggen. Organiseer bijvoorbeeld een buurtborrel.'

'De studentenwereld is een soort bastion', zegt Opdam. 'Het heeft met de leeftijd en periode van je leven te maken. Toen ik zelf student was, had ik ook geen interesse in de buitenwereld. Ik had het leuk gevonden als studenten meer *outgoing* waren. Ze hebben al veel contacten en natuurlijk een groot netwerk in hun telefoon. Maar bij activiteiten leer je elkaar echt kennen, want in onze beleving zijn het nog twee aparte werelden.' Die werelden gingen vroeger ook niet samen, zegt Opdam.

'Je had toen het fenomeen "studenten mepen". Op 2 oktober ging de jeugd van het type stratenmakers studenten "pakken" op de Breestraat. Vanaf de sociëteit wierpen de studenten gebrande stuivers op het Leidse volk. Het was dan altijd matten tussen de spijkerleuk.'

Na de terugkeer van de Taliban is het voor de Afghaanse jurist en topambtenaar Najib Amin te gevaarlijk om terug te keren naar Kabul. Hij onderzocht er gevangenis en promoveert volgende week in Leiden. ‘De Taliban stonden bij mijn familie voor de deur en wilden weten waar ik was.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP/NEW YORK TIMES/DAVID GUTTENFELDER

Een Taliban-strijder staat op een lege gevangenis in Bagram, Afghanistan, 2021

Mijn droom én taak: Afhanistan redden

‘Toen de Taliban de macht grepen in 2021, veranderde alles. Ze hielden iedereen in de gaten die te maken had met de overheid’, vertelt de Afghaanse rechtswetenschapper en topambtenaar Najib Amin (1976). ‘Ik stond ook op hun lijst. Een dag nadat president Ghani naar het buitenland was gevlucht, stonden de Taliban voor de deur van mijn familie. Ze wilden weten waar ik was.’ Amin was universitair hoofddocent aan de Universiteit van Kabul, directeur-generaal voor bestuurs Hervorming en sinds 2020 ook liaison tussen de Afghaanse overheid en het Internationaal Strafhof (ICC) dat wilde samenwerken met lokale rechtbanken. ‘Zo zouden veel zaken rond bijvoorbeeld mensenrechten kunnen worden behandeld. Het was bijna rond. Vlak voordat de overeenkomst zou worden getekend, stortte de regering in.’ Zijn arbeidscontract met de universiteit werd beëindigd. ‘Dat gold ook voor mijn rol bij het ICC. De Taliban hebben naar me gezocht, maar ik was al met mijn vrouw en vier kinderen in Nederland. Omdat ik op hun lijst sta, is het te gevaarlijk om terug te gaan.’ De razendsnelle ineenstorting van de regering verraste hem. ‘Ik dacht eerst even: dit kan niet waar zijn. Ik kon het niet geloven. Het politieke leiderschap faalde. In plaats van het oplossen van die problemen, gingen onze leiders op de vlucht. De landen die ons zouden steunen trokken met grote haast hun militairen terug. Het gevolg was chaos en wanorde. Het is echter een misvatting

Van mijn carrière in Kabul was niets meer over. Ik werd vluchteling’

dat het Afghaanse leger niet bereid was om te vechten. De militairen waren gemotiveerder en moediger dan de Taliban. Het is echt misgegaan door slecht leiderschap. ‘Van mijn carrière in Afghanistan was in één keer niets meer over. Ik werd vluchteling, en ben nu statushouder. Gelukkig kunnen we in Nederland blijven. Sinds 2016 werkte ik ook al aan mijn profielschrift aan de rechtenfaculteit in Leiden en dat is nu afgerond. Hopelijk kan ik nu een postdoc doen waarin ik me kan richten op de langetermijnonwikkeling van recht en bestuur in Afghanistan.’ Zijn leven werd niet alleen door de Taliban bedreigd. ‘Zij waren niet mijn enige probleem. Ik had als liaison voor het Strafhof mijn best gedaan om een aantal oorlogsmisdadigers in de gevangenis te krijgen en die lopen nu weer vrij rond in Kabul. De Taliban hadden namelijk de meeste gevangenen vrijgelaten. Alleen de IS-strijders, hun aartsvijanden, bleven nog vastzitten. Als ze niet werden gedood althans.’ In zijn profielschrift beschrijft hij twee zeer uiteenlopende Afghaanse gevangenis. ‘Ik vergelijk Pul-e-charkhi, een gigantisch zwaar beveiligd complex in Kabul voor zeer zware criminelen, met Balkh, een veel kleinere gevangenis de stad Mazar-i-Sharif. De eerste is gebouwd voor 6.000 gevangenen, maar toen ik er veldwerk deed, zaten er rond de 13.000 in. Het is relatief modern. Balkh is een kleine provinciale gevangenis. Het is geen afzonderlijk complex maar zit in het gebouw van de verkeerspolitie.’ Door de enorme drukte ontstonden er de nodige problemen in Pul-e-charkhi. ‘Er was bijvoorbeeld

te weinig medisch personeel en er stonden lange rijen voor de toiletten en wasruimtes. Je hebt grote cellen, een soort kooien, waarin 25 gevangenen zitten, maar ook cellen met twee of drie personen. Als je je goed gedraagt, of het nodige geld hebt, dan kom je daar terecht.’ Wat gevangenen het meest bezighield was hoe het rechtssysteem hun zaken afhandelde. Ze hoopten dat (in hun ogen) procedurele fouten alsnog zouden worden hersteld. Anderen probeerden gratie te krijgen van de president.’ Balkh functioneerde heel anders. ‘De beveiliging was minder streng, gevangenen waren relaxter en vriendelijker. Ze konden eten wanneer zij wilden. Meerdere keren per week kwam hun familie langs. Het is meer een gemeenschap. Als je daar je haar wilde laten knippen, deed iemand dat voor je. In Pul-e-charkhi moest je dan een kapper betalen. Als iemand ziek was in Balkh, dan was er een medegevangene die voor die persoon kookte en zijn kleding waste. Iedereen hielp elkaar.’ Amin onderzocht de reïntegratie- en rehabilitatieprogramma’s van de instellingen. ‘Er waren in Pul-e-charkhi bijvoorbeeld verschillende onderwijsprogramma’s. Die werkten niet goed omdat het slechte kopieën waren van westerse voorbeelden. Verder was er niet voldoende geld en institutionele steun om lessen goed uit te voeren. Niemand hield in de gaten hoe het verder ging met iemand die weer vrij was gekomen. Het is dus onbekend wat de impact van het beleid is geweest.’ Toen de Taliban terugkeerden, maakten ze een eind aan de programma’s. ‘Zij doen niet aan rehabilitatie. Hun aanpak is keihard ter plekke lijf-

straffen uitdelen. Als ze mensen in de gevangenis zetten, is het voor de gevangenen vooral wachten op een nog zwaardere straf.’ Inmiddels zijn de tijdens de machtsovername opengestelde gevangenis alweer volgestroomd met nieuwe gedetineerden. ‘Volgens sommige cijfers zitten er nu meer mensen vast dan daarvoor.’ Het departement voor gevangenismanagement bestaat overigens nog wel. ‘Het wordt geleid door een moellah van de Taliban die zelf heeft vastgezeten, zo van: ‘‘jij hebt ervaring, zoek jij het maar uit.’’ Ze weten niet hoe ze een gevangenis moeten runnen op een manier die rechtvaardig en goed is voor de maatschappij.’ De mensen in Afghanistan zijn nu vooral bang. De Taliban zijn een oorlogsmachine, aldus Amin, geen goed functionerende overheid. ‘Ze zijn heel goed in guerilla-oorlog maar hebben geen ervaring als bestuurders. Ze zijn niet in staat om het volk te dienen en een betere toekomst voor alle Afghanen te creëren. Dat vrouwen geen onderwijs meer mogen volgen en thuis moeten blijven, toont dat aan. De Taliban zijn bang voor verandering. Ze waren twintig jaar weggeweest, maar in die tijd zijn ze totaal niet veranderd.’ De jurist wil nu vanuit Nederland de situatie verbeteren. ‘Het is mijn droom én mijn taak om mijn land weer te dienen. Ik heb een goede opleiding gehad, betaald door de Afghaanse belastingbetaler. Ik zal er alles aan doen om dat te realiseren.’ Veel hoogopgeleide Afghanen zijn gevlucht naar het buitenland. ‘Het gaat om miljoenen landgenoten met diploma’s die in een vluchtelingen-

kamp zitten of ergens uiterst overgekwalificeerde pizzakoeriers zijn. ‘Mijn doel is een manier vinden om hen te mobiliseren. Heel belangrijk is dat we een gemeenschap vormen en weer netwerken smeden met de mensen die nog in het land zijn. Samen moeten we de nieuwe fundamenten van de staat formuleren, de gedeelde waarden vinden, dialogen aangaan, ook met de Taliban, en een consensus zien te vinden. Alleen dan kunnen we van Afghanistan een veilig land maken.’ Voor de Taliban waren er goed opgeleide ambtenaren die betrouwbaar, onafhankelijk en onpartijdig waren. En hoewel corruptie ook voorkwam, hebben die ambtenaren heel wat crises weten te voorkomen. We moeten straks weer zulke sterke instituties en solide ministeries krijgen.’ Amin zegt zich voor die missie te laten inspireren door de canon van Nederland. ‘Daarin wordt getoond wat Nederlanders bindt, wat hun gedeelde geschiedenis is. Zoiets wil ik ook ontwikkelen voor Afghanen. Er zijn allerlei stammen en etnische groepen in ons land. Mijn moeder is Tadzjieek, mijn vader is Pasjtoen. Ik zou niet eens weten hoe ik mijzelf zou moeten omschrijven. Ik denk wel dat er fundamentele waarden zijn die alle Afghanen delen. Vandaaruit kunnen we werken aan een regering die goed is voor iedereen.’

Najib Amin, State-building, Lawmaking, and Criminal Justice in Afghanistan. Promotie is donderdag 22 juni

Internationals voelen zich niet thuis bij FGGA: ‘Het is tijd voor een cultuurverandering’

Net als veel andere faculteiten heeft de faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) een slecht werkklimaat. ‘Je zou verwachten dat mensen weten hoe ze zich moeten gedragen.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Uit de personeelsmonitor en de facultaire Diversity & Inclusion Survey blijkt dat een vrij hoog percentage medewerkers van FGGA vindt dat zij hun mening niet kunnen delen zonder vrees voor vergelding. Collega's vinden het lastig om elkaar onderling op hun gedrag aan te spreken en ervaren onvoldoende ondersteuning van de universiteit bij het vinden van oplossingen van problemen. Vooral internationals voelen zich minder thuis op de faculteit. Het faculteitsbestuur wil deze problematiek aanpakken met het ‘Blij & Veilig FGGA’-programma. Vanessa de Malzamet is als HR-adviseur ingehuurd om het ‘Blij & Veilig FGGA’-project te begeleiden. Onlangs beantwoordde ze tijdens de faculteitsraadsvergadering vragen van raadsleden en het bestuur over de plannen. Volgens haar draait het project om drie speerpunten: sociale veiligheid, inclusie en vermindering van de werkdruk. Raadslid Laura Klein vroeg zich af of het niet lastig is om een plan van aanpak te verzinnen met zulke uiteenlopende thema’s. De Malzamet: ‘Het is een cultuurverandering die je teweeg moet brengen, dus we moeten

kijken aan welke schroeven we moeten draaien om dat voor elkaar te krijgen.’ ‘We zijn wel een jonge faculteit, maar er is toch een soort cultuur ontstaan’, stelde decaan Erwin Muller. Die cultuur moet nu een metamorfose ondergaan. ‘Je zou verwachten dat mensen weten hoe ze zich moeten gedragen’, vertelt Monique Jongman, het hoofd van HR dat samen met De Malzamet het plan schrijft. ‘Maar in de praktijk is de basis daarvoor is nog niet goed op orde. Er zijn wel gedragscodes op veel gebieden en we willen dat die heel duidelijk zijn voor iedereen, zodat we elkaar daarop kunnen aanspreken.’ Opvallend is dat de laagste cijfers in de D&I Survey worden gegeven door internationale medewerkers. ‘Die werd gehouden om uit te zoeken hoe geïnccludeerd mensen zich voelen. Het is duidelijk te zien dat er een verschil is tussen Nederlanders en niet-Nederlanders. Mensen die net naar Nederland gekomen zijn, krijgen voor hun gevoel nog te weinig begeleiding om zich hier thuis te voelen.’ Door trainingen te geven is het HR-duo van plan om deze problemen aan te pakken. ‘We willen werken naar een inclusief en veilig werkklimaat’, legt Jongman uit. ‘We weten dat trainingen niet het enige antwoord zijn hierop. Daarom werken we nog aan de strategie. We zijn recent begonnen met gespreksrondes om erachter te komen wat de prioriteiten van onze werknemers zijn en dan komt een duidelijk plan van aanpak.’

Advertentie

Are you a
STUDENT
interested in
the promising
future of
**QUANTUM
INFORMATION
SCIENCE &
TECHNOLOGY?**

Apply now for the MSc Quantum Information Science and Technology (QIST)

Stay at the forefront of fundamental knowledge of quantum technology and develop practical applications in the field by combining (quantum) physics, mathematics, computer science and electrical engineering. The programme is designed for BSc students in Physics, Mathematics, Electrical Engineering, Computer Science or Astronomy. For more information, scan QR code below.

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

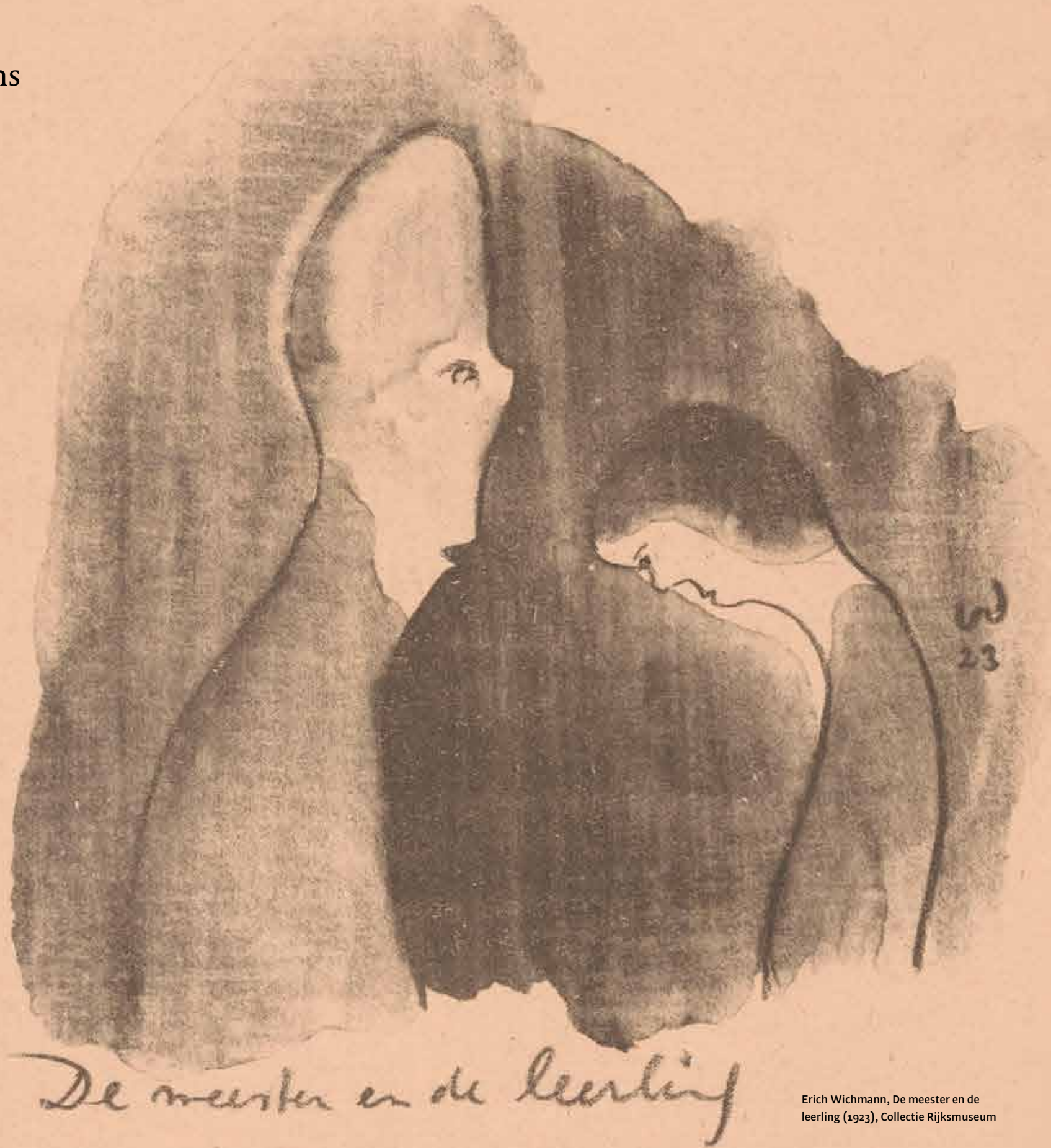

Discover the world at Leiden University

Is het plagiaat als een professor werk van een student gebruikt voor zijn onderzoek? Of is een scriptiebegeleider eigenlijk een co-auteur? *Mare* maakte een rondgang langs docenten die weleens uit werk van studenten putten. ‘Intellectueel eigendom is niet altijd goed te bepalen.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Voor zijn prijswinnende publieksboek *Wij weten niets van hun lot* - gebaseerd op 163 dagboeken uit de Tweede Wereldoorlog - maakte historicus Bart van der Boom gebruik van tientallen scripties van zijn studenten. ‘Tweederde van die dagboeken heb ik zelf bestudeerd, maar de rest heb ik mijn studenten laten doen. Het gedeelte van het boek dat daarover gaat, baseer ik dus op hun scripties. Ik verwijs er ook naar. Dat is de regel: je verwijst naar de bron die je zelf hebt gezien. Overigens is een voetnoot geen eerbewijs, maar stelt het de lezer in staat om te controleren waar je iets vandaan hebt.’ Van der Boom is lang niet de enige die zo te werk gaat. Hoogleraren en docenten maken vaak gebruik van het werk van studenten voor hun eigen onderzoek. Maar of en hoe ze daar dan naar moeten verwijzen, lijkt een grijs gebied met onduidelijke plagiaatregels. Dat leidt soms tot discussie. Zo besteedde radioprogramma *Argos* in 2021 en 2022 aandacht aan de beschuldiging van een student aan het adres van hoogleraar Beatrice de Graaf van de Universiteit Utrecht. Hij stelde dat er passages uit zijn scriptie en een paper waren overgenomen in De Graaf’s boek *Tegen de Terreur*. De Graaf vond die overlap verklaarbaar: ze had haar studenten toegang gegeven tot haar ‘goudklompjes’, ofwel unieke primaire bronnen. Recenter schreef Amsterdams studentenblad *Propria Cures* over de Leidse historicus Patrick Dassen, die in zijn bestseller *De Weimarrepubliek* voor een hoofdstuk (over de zogeheten Abelpapers) gebruikmaakte van het werk van een van zijn bachelorstudenten. Dassen nam de bronselectie van de student een-op-een over, met dezelfde citaten en in dezelfde volgorde, en kopieerde daarbij ook een tikfout. Alleen: in de ene voetnoot schreef hij aanvankelijk dat hij de bronselectie zelf had gemaakt en in een andere voetnoot dat die ‘mede’ was bepaald door de scriptie. Na publicatie in *Propria Cures* paste Dassen dat in een nieuwe druk aan: de selectie is ‘overgenomen van de uitstekende en goed opgebouwde bachelorscriptie van een ex-student van mij: Jesse Oude Egberink’. Hoe kijken docenten hier tegenaan? En hoe gaan ze zelf om met werk van hun studenten? ‘Uit dat overgenomen citaat met die tikfout blijkt dat die niet uit de Abelpapers zelf komt’, reageert Van der Boom. ‘Dat is dus niet zoals het hoort: je moet citeren uit de bron die je zelf hebt gezien. En bij die bronselectie had hij moeten zeggen dat het op de scriptie was gebaseerd. Dat is duidelijk een vergissing, maar hij heeft het inmiddels rechtgezet.’ ‘Het is niet zo netjes’, oordeelt universitair docent cognitieve psychologie Roy de Kleijn. ‘Het is een kleine moeite om het te vermelden, zeker als iemand een substantiële bijdrage heeft geleverd. Maar er is een verschil tussen kwade opzet door werk van een ander toe te eigenen en een referentie aan iemand vergeten toe te schrijven. Ik denk dat de meeste collega’s zuiver zijn in hun intenties.’ ‘Bij twijfel kan je beter iemand een keer te veel noemen dan te weinig’, zegt hoogleraar journalistiek en nieuwe media Jaap de Jong. ‘Ik zou over die bronselectie in de voetnoot hebben gezet “Met dank aan student X”.’ ‘Dat kan nooit kwaad’, zegt Van der Boom. Hij plaatst wel een kanttekening: ‘Het hele idee van onderzoeksgestuurd onderwijs is dat je studenten meeneemt in jouw onderzoek. Dus het ligt voor de hand dat studenten op ideeën komen die de docent misschien al wel eerder had, of misschien zelfs zijn voorgezegd. Het komt niet vaak voor dat een student met een analyse komt waaraan je zelf nog niet hebt gedacht.’ Dat werpt de vraag op in hoeverre scripties uitsluitend het intellectueel eigendom zijn van de studenten. Docenten reiken vaak onderwerpen en literatuur aan en begeleiden ze bij het formuleren van een onderzoeksvraag. Moeten ze dan niet medeauteur zijn?

Erich Wichmann, *De meester en de leerling* (1923), Collectie Rijksmuseum

Wederzijdse credits

‘Het is bijna altijd een soort co-productie’, zegt De Jong. ‘Vaak heb je als docent de piketpaaltjes geslagen voor een onderwerp, bijvoorbeeld omdat je er zelf al onderzoek naar hebt gedaan. Soms gaan er wel vier versies aan een eindschrijft vooraf, waarbij je commentaar hebt geleverd en formuleringen hebt aangepast. In de scriptie staat altijd de begeleider genoemd, maar het verschilt per geval nogal hoeveel werk erin zit.’ De Kleijn: ‘Studenten bij de eenjarige master psychologie schrijven een scriptie met het idee dat ze zelfstandig de onderzoekscyclus doorlopen. Idealiter bedenken ze zelf een onderwerp, verzamelen en interpreteren zelfstandig data en rapporteren daarover. Maar in de praktijk komt het erop neer dat ik een aantal ideeën geef en vertel hoe het onderzoek er ongeveer moet uitzien. Het wordt best voorgekauwd en er is - in tegenstelling tot de scripties in de onderzoeksmaster - veel minder intellectuele bijdrage van studenten.’ Ook Van der Boom noemt scripties ‘altijd een soort co-productie’. ‘Soms heb ik het idee dat ik het bijna zelf heb geschreven, andere keren komen studenten met heel origineel werk.’ Dat betekent niet dat de docent ook co-auteur is. ‘Ik laat mijn boeken ook lezen aan collega’s, die daar kritiek op geven. Er zit altijd invloed van anderen in, dus wat precies jouw intellectueel eigendom is, is niet altijd goed te bepalen. Maar uiteindelijk schrijft de student de scriptie, dus die heeft het auteursrecht. Zoals ik collega’s die hebben meegedacht bedank in het nawoord, zouden studenten de inzichten die ze van hun docent overnemen moeten vermelden. We moeten elkaar wederzijds credits geven.’ ‘Masterscripties zijn grijze literatuur’, zegt De Jong. ‘Ze hebben een lagere status omdat ze niet in een wetenschappelijk medium zijn gepubliceerd. Sommigen zeggen dat je daar niet naar moet verwijzen, maar alleen naar de bronnen in die scriptie. Maar vaak heeft de student ook zelf verbanden gelegd. Daarom vind ik dat je het wel moet doen, al heb ik bij studenten die origineel werk leveren veel meer de neiging om royaal met voetnoten te verwijzen. Als ik zelf een groot aandeel heb gehad in het eindproduct kies ik ervoor die student alleen te bedanken in het voorwoord.’ Bij psychologie gaat dat anders, zegt De Kleijn. ‘De studenten die meehielpen aan de dataverzameling noem ik in het dankwoord. Verwijzen naar een masterscriptie gebeurt bijna nooit; wij refereren alleen naar peer-reviewed werk.’ En als een scriptie écht goed is, vragen sommige docenten om er samen een wetenschappelijk artikel van te maken. ‘Dan is de student meestal eerste auteur en ben ik co-auteur’, zegt De Kleijn. ‘Ze moeten er dan nog wel wat werk in stoppen, omdat een scriptie meestal niet direct publicabel is.’

‘Besparen op voetnoten is gekkenwerk’

Liever te veel dan te weinig voetnoten? Dat geldt niet per se voor de uitgevers van populairwetenschappelijke tijdschriften en publieksboeken. Zo zei Menno Hartman, van uitgever Van Oorschot, in februari tegen *Mare* over Dassens boek *De Weimarrepubliek*: ‘Als je een publieksboek dichtplamuurt met noten, is het niet meer te lezen en ziet de bladspiegel er afgrijselijk uit. Wij minimaliseren dat om het voor het publiek leesbaar te maken. We staan hier verder van de academie af.’ ‘Flauwekul, een volkomen flutargument’, reageert Van der Boom. ‘Uitgevers bedoelen daarmee: het is te duur om een reeks voetnoten achterin het boek te zetten. Het is helemaal niet lelijk, het zijn superkleine nummertjes. Mijn boek *Wij weten niets van hun lot* is ook een publieksboek, maar het staat er vol mee. Daar heeft niemand last van, want je hoeft ze niet te lezen. Een boek zonder noten is voor historici nutteloos, ze zijn juist cruciaal.’ ‘Redacteuren worden soms gek van al die verwijzingen’, weet De Jong. ‘Ik kwam daar zelf mee in aanraking toen ik een adviesboek schreef over rapportagetechnieken met collega’s van de TU Delft. We kregen te horen dat te veel bronvermeldingen de lezer zou-

den ophouden, dat het niet lekker las en het dus niet verkoopt.’ Het compromis: achterin kwam een gedeelte met bronverantwoording en aanbevolen literatuur, en een toelichting met waar de auteurs in grote lijnen hun ideeën vandaan hadden gehaald. ‘Dat vind ik eigenlijk te weinig. Alle citaten of ideeën die je gebruikt zouden makkelijk terug te vinden moeten zijn.’ Iets vergelijkbaars maakte hij mee toen hij een artikel indiende bij *Tekstblad*, een tijdschrift over tekst en communicatie. Van de twintig referenties uit de oorspronkelijk tekst bleven er na eindredactie slechts vier over. ‘We moesten kiezen, omdat ze anders een veel te lange literatuurlijst moesten afdrucken die een veel te serieuze indruk maakte’, vertelt De Jong. ‘Ik vond dat heel vervelend en wonderlijk. Ik hoopte toen met acht referenties weg te komen, maar dat vonden ze óók nog te veel.’ Om te voorkomen dat hij stukken tekst zou publiceren zonder bronvermelding, besloot hij de alinea’s te schrappen die waren gebaseerd op literatuurstudie. ‘Dat is gestoord’, reageert Van der Boom op de voorbeelden van De Jong. ‘Besparen op noten is gekkenwerk.’

Opname van het nieuwe album van Voz de Cabo Verde in 1975 bij Morabeza Records. Foto Stadsarchief Rotterdam

Zij lieten Rotterdam trillen

Kaapverdianen werden ‘stille migranten’ genoemd, maar toen ze zich in Rotterdam vestigden, ontstond daar een opzwepende muziekscene. Seger Kersbergen promoveerde op die nalatenschap en liet *Mare* de belangrijkste hotspots zien.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
PORTRETFOTO ANDREAS TERLAAK

“Dit is nu een parkeerplaats, maar tot 2017 stond hier Sun Club.” Antropoloog Seger Kersbergen staat midden in de Spaanse Polder en wijst in de verte. ‘Daar had je Blokhut en Real Parbo. Dit was het belangrijkste uitgaansgebied van de jaren tachtig tot en met de jaren nul.’

Je zou het nu niet meer zeggen, maar ooit was dit grijze industrieterrein aan de Rotterdamse Schuttevaerweg een bruisende oase waar ieder weekend *cabozouk* en *coladeira* klonk: populaire muziekgenres binnen de Kaapverdische gemeenschap.

Samen met Kersbergen maakte *Mare* een muzikale tour door Rotterdam. Aanleiding: zijn proefschrift waarin hij de nalatenschap en verbondenheid van Kaapverdianen met de havenstad beschrijft. ‘Het is onderdeel van een groter onderzoek naar het nachtleven van migranten in Europa. Ik kende de scene wel en had gelukkig al meerdere contacten.’

Van Sun Club bestaat jammer genoeg alleen nog de herinnering. ‘Het is nu gesloten, omdat de stad andere plannen met dit gebied had. Maar de vele opstootjes, vecht- en schietpartijen waren voor de gemeente ook een doorn in het oog. De club kwam ook meerdere keren in het nieuws omdat er vuur- en steekwapens waren gevonden’

Volgende halte: de Nieuwe Binnenweg, waar behalve een Kaapverdische hitte ook constante wietlucht hangt. Bij het Heemraadsplein wordt die steeds sterker. ‘Dit is een heel belangrijke plek’, zegt Kersbergen. Over twee weken wordt hier het São João-festival gevierd, het belangrijkste heiligenfeest voor Kaapverdianen. ‘Van origine is het een katholiek feest voor Johannes de Doper, daarom begint de dag ook met een religieuze viering. Een standbeeld wordt van Waddinxveen naar Rotterdam gebracht – waar op Kaapverdië een standbeeld

vanuit de bergen naar de parochie wordt vervoerd – waarna het muziekfestival kan beginnen.’

Diverse genres zullen dan te horen zijn. ‘Je hebt *morna*, dat is vrij rustige muziek. Maar ook meer opzwepende muziek met een hoog tempo, als *coladeira*, *funaná* en *cabozouk*. Met de jongere generatie is ook hiphop steeds populairder geworden.’ Zo trad de populaire hiphopgroep Broederliefde er een paar jaar geleden op. ‘Drie van de vijf jongens hebben een Kaapverdische achtergrond.’

Er zijn steeds meer evenementen die de herinnering aan het nachtleven en de muziekcultuur van vroeger in leven houden. ‘Er zijn veel artiesten die geboren zijn in Rotterdam of hier op jonge leeftijd aankwamen. Er is een feest in de stad genaamd “Lembra”, wat “herinner” betekent. Oude artiesten worden daar uitgenodigd om die weer op de voorgrond te laten treden. En veel van de oude liedjes worden weer gedraaid.’

Nummers uit de jaren zestig tot en met tachtig gaan opvallend vaak over de plaats waar veel Kaapverdianen destijds aankwamen: Rotterdam. ‘Zeemannen zongen over hun ervaringen in de stad en de nachtclubs die ze bezochten. Thema’s als illegaliteit komen ook vaak voor. Dan wordt gezongen: “Je moet je kop naar beneden houden en werken.” Kaapverdianen kwamen soms zonder werkvisum binnen en moesten dus zorgen dat ze niet te veel opvielen.’

De grote hoeveelheid verwijzingen naar de stad hebben de onderzoeker verbaasd. ‘We hebben meer dan honderd nummers gevonden die echt specifiek over Rotterdam gaan. Dat is heel anders dan in andere muziek. In Nederland is dit de enige migrantengroep die zoveel nummers heeft geschreven over de plek waar ze naartoe zijn gemigreerd. Ze kwamen niet zozeer naar Nederland, maar ze kwamen echt voor de havenstad.’

In de liedjes zijn de namen van hotspots letterlijk terug te horen. ‘Ze zingen niet dat ze “naar de kroeg” gaan, maar “naar La Bonanza”. Ze maken geintjes over het nachtleven, maar vaak met een kritische noot dat mensen zich moeten gedragen. Zoals: “Ga eens kijken om een uurtje of vier ’s nachts voor Habanera; dan zie je Kaapverdianen die met vrouwen praten maar niet weten dat zij honderd gulden kosten.”’

Ook die legendarische clubs zijn er niet meer. Waar vroeger de ramen trilden en lijven dansten, zitten mensen nu rustig met hun neus in de boeken in ‘Leeszaal West’ en de Hogeschool Rotterdam.

‘De binnenstad werd te duur’, verklaart de antropoloog. Kaapverdische zeelieden kwamen vaak naar Rotterdam zonder een cent op zak. ‘De migratie begon vanaf de jaren vijftig. In Kaapverdië waren armoede en honger aan de orde van de dag. Tegelijkertijd wilden veel mensen de dienstplicht in de onafhankelijkheidsstrijd ontduiken.’

In 1975 zou de eilandengroep voor de kust van West-Afrika een zelfstandige republiek worden, onafhankelijk van voormalig overheerser Portugal. Tegen die tijd kwamen er in Rotterdam steeds meer zeelieden aan wal. ‘Mannen gingen in de Van Nelle-fabriek of voor Heineken werken, vrouwen kwamen in de zorg terecht of werden schoonmaakster.’

Dat zou een grote invloed hebben op samenstelling van de bevolking. ‘Het Centraal Bureau voor de Statistiek kijkt alleen naar de eerste en tweede generatie, maar als je ook de derde en vierde generatie meerekent, wonen er sowieso meer dan 30 duizend Kaapverdianen in en om Rotterdam.’

In de eerste jaren tijden van nood hielp iedereen elkaar. ‘Zo ontstond er een netwerk waarin mensen elkaar steunden met een gezamenlijke pot waaruit geld kon worden gehaald dat later werd terugbetaald. Het Heemraadsplein werd daarvoor de ontmoetingsplek en dat is het altijd wel gebleven. Als ik mensen ging in-

tervieren, zeiden ze vaak: “Kom maar naar het plein-tje.”’

Waar Kaapverdianen eerst werd verteld hun kop omhoog te houden, veranderde dat gaandeweg. ‘Ze werden altijd “stille migranten” genoemd, maar van dat imago wilden ze af. Ze willen juist laten zien dat ze er zijn. Jongeren van nu zeggen: ik ben Kaapverdiaans én Rotterdams.’

Velen ontmoeten elkaar in Verhalenhuis Belvédère in Katendrecht. Bij binnenkomst ruik je de kruidige geur van de Volkskeuken. ‘Het eten is zo heerlijk’, juicht Kersbergen. ‘Cachupa is bijvoorbeeld een Kaapverdisch eenpansgerecht met vis of vlees.’

Belvédère organiseert ook culturele avonden, fototoonstellingen en stadstochten. ‘Een van die tochten gaat langs de Atjehstraat, waar het huis van de familie Van Dijk staat.’ Die plaats is onlosmakelijk verbonden met de eerste zeevaarder die vanuit Kaapverdië naar Rotterdam kwam: João Silva.

Zijn verhaal klinkt als een soort sprookje. ‘Op het schip waarmee hij naar Nederland vertrok, zat ook een jonge Nederlandse matroos die aan boord werd gepest. Uit medelijden nam Silva het voor de jongen op, waarna het getreiter stopte. Toen de familieleden van de matroos dat hoorden, besloten ze de Kaapverdiaan in hun huis te laten verblijven tussen zijn reizen door. Na verloop van tijd logeerden er wel tien Kaapverdianen bij familie Van Dijk, die zelf ook uit negen kinderen bestond. Later trouwde Silva met een van de dochters van het gezin. Toevallig is hij twee maanden geleden overleden, op 94-jarige leeftijd.’

Silva richtte Morabeza Records – eerst onder de naam Casa Silva – op: een van de bekendste muziekstudio’s in Rotterdam en het eerste Kaapverdische platenlabel ter wereld. Cesária Évora, de bekendste Kaapverdische

artiest wereldwijd, nam er haar allereerste plaat ooit op. ‘Rotterdam was een bepalende plaats voor Kaapverdische artiesten. Er is hier een enorm netwerk aan studio’s en podia.’

Even later staat hij voor een van de belangrijkste plaatsen uit die muziekhistorie: Ocean Paradise, dat inmiddels New Ocean Paradise heet, maar beter bekendstaat als ‘de Chinese boot’. ‘Het is nu een restaurant, supermarkt en hotel, maar voorheen werden hier concerten gehouden’, zegt Kersbergen. ‘Hier gaf Cesária Évora haar allereerste optreden in Nederland, in het begin van de jaren negentig toen ze nog niet heel bekend was. Een paar jaar later groeide ze uit tot wereldster. Zij is de stem voor veel Kaapverdianen en dat maakt dit zo’n belangrijke plek voor mijn onderzoek.’

Eigenlijk komt alles hier samen, besluit hij. ‘Silva werkte samen met Évora, degene die haar eerste concert boekte heeft ook het eerste São João-festival van Rotterdam georganiseerd, en zo kan ik nog wel even doorgaan: elke Kaapverdiaan is verbonden met elke Kaapverdiaan.’

Ik kom net kijken

Als student verzette Jakob Tobing zich tegen de regering van Indonesië. Als parlementariër speelde hij een grote rol bij de hervorming van de grondwet. Volgende week promoveert hij in Leiden. ‘Het houdt me actief.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

‘Als student demonstreerde ik tegen het bewind van president Soekarno’, zegt de Indonesische oud-politicus Jakob Tobing (79). ‘Die vond ik veel te links. Ik studeerde in de jaren zestig aan het Instituut Teknologi Bandung en we organiseerden enorme bijeenkomsten op het grote plein in de stad. We verzetten ons tegen de invloed van de communisten. Begin 1966 was ik een van de leiders van de anti-communistische studentenbeweging KAMI. We wilden een verbod op de communistische partij, verlaging van de voedselprijzen en ontbinding van het kabinet. Dat waren de zogeheten ‘tritura’, de drie eisen van het volk.’

Het was een gevaarlijke tijd, vertelt Tobing. ‘De situatie was licht ontvlambaar. Een van de commandanten van het leger in Bandung was een communist, ik hoorde net op tijd van een bevriende kapitein dat deze commandant en anderen plannen hadden om hard tegen mij op te treden. De informatie van de kapitein heeft mij weten te redden. Ik kon zorgen dat ze me niet te pakken kregen, anders was ik waarschijnlijk gekidnap’t.’ In 1966 werd de communistische partij verboden en was er extreem geweld tegen communisten en iedereen die ervan werd verdacht dat te zijn. Honderdduizenden werden vermoord. In 1967 greep generaal Soeharto de macht over van Soekarno en werd een jaar later officieel president.

Volgende week hoopt Tobing in veel rustigere omstandigheden te promoveren in Leiden. ‘Ik ben 79, maar als student kom ik eigenlijk net kijken’, vertelt hij via Zoom vanuit zijn huis in Jakarta. ‘Ik ben met pensioen, maar het doen van wetenschappelijk onderzoek houdt me actief.’ Zijn proefschrift gaat over de hervorming van de Indonesische grondwet na het gedwongen aftreden van de zeer autoritair regerende Soeharto in 1998. De zogeheten preambule van deze grondwet, opgesteld door een team van negen personen onder leiding van Soekarno en Hatta, de eerste vice-president van Indonesië, ‘is goed en wordt nog steeds erg gerespecteerd’, legt Tobing uit. In de preambule staan waarden als vrijheid, menselijke waardigheid, gerechtigheid, volksovereïniteit en democratie. De artikelen die volgen in de grondwet bevatten echter ‘de nodige geboortefwijkingen, om het zo maar te noemen’. Die waren al opgesteld tijdens de Japanse bezetting in de Tweede Wereldoorlog en legden juist de grondslag voor een autoritaire staatsvorm: geen rechtsstaat, geen mensenrechten, geen algemene verkiezingen. ‘Ook was er geen scheiding der machten en geen maximum aan de zittingstermijnen van de president gesteld.’ Tobing was zelf 34 jaar lang lid van het parlement. Van

1968-1997 voor de partij Golkar en van 1999-2004 voor PDI Perjuangan. ‘Volgens mij ben ik het langstzittende parlamentslid ooit. In 2004 heb ik nog campagne gevoerd en ben ik herkozen. Maar ik ben toen toch iets anders gaan doen en werd ambassadeur in Zuid-Korea.’

Het was in 1999 aan de Raadgevende Volksvergadering van de Republiek Indonesië (MPR) om de hervorming uit te werken. Tobing was voorzitter van het door de volksvergadering gevormde comité dat de wijzigingen ging voorbereiden. Naast politieke partijen waren ook het leger en verschillende ngo’s betrokken bij de onderhandelingen. Het was een zeer omvangrijke operatie: de MPR richtte zelfs een televisiestation op om het proces live uit te zenden om de procedure zo transparant mogelijk te houden.

‘Het was een vermoeiend proces. We wilden namelijk de veranderingen niet doorvoeren met een meerderheid van stemmen maar consensus bereiken. Daar was veel geduld voor nodig en we stonden soms echt lijnrecht tegenover elkaar. Maar het is gelukt: van de honderden besluiten die zijn genomen is er maar over één kwestie gestemd.’

Die stemming ging over het feit dat een deel van de MPR niet werd gekozen, maar werd aangewezen. ‘Een meerderheid stemde voor het afschaffen van die benoemde leden.

‘Uiteindelijk hebben we al onze doelen bereikt. Mensenrechten, scheiding der machten en de komst van een rechtsstaat: op papier is het allemaal in orde, maar wat betreft uitvoering is er nog het nodige te doen. In bepaalde regio’s is nog steeds sprake van discriminatie van bevolkingsgroepen. Een van de grootste uitdagingen is echter het uitroeien van corruptie. Bij verkiezingen van regionale leiders, maar ook bij parlamentsverkiezingen zijn er nog steeds verdachte transacties. Er is sterker en scherper toezicht nodig.’

Een aantal jaar geleden was er nog de angst dat de extremistische moslims de democratie zouden bedreigen. ‘De macht van deze groepen is afgenomen’, zegt Tobing. ‘Al zijn er nog steeds plekken waar christenen en boeddhisten het lastig wordt gemaakt om hun geloof te belijden. Er is echter minder spanning tussen de verschillende religieuze groepen. De overheid is steeds actiever geworden om dit probleem onder controle te krijgen. Maar we moeten extremisten scherp in de gaten blijven houden.’

Jakob Tobing, The Essence of the 1999-2002 Constitutional Reform in Indonesia. Promotie is op woensdag 28 juni

Studenten van anti-communistische studentenbeweging KAMI protesteren president Soekarno, Jakarta, 1966

Gewoon op deuren kloppen

Wijkagent Dennis Perdok, jarenlang het vaste aanspreekpunt van studenten en verenigingen, neemt afscheid van de politie. ‘Ik stampte gevraagd en ongevraagd naar binnen.’

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Wijkagent Dennis Perdok (49) is een bekend gezicht in menig studentenhuus. Dat komt deels door de wijdverspreide koffiemokken met zijn foto erop. Hij verruilde onlangs de politie voor een baan bij de gemeente Alphen aan den Rijn, maar was zeven jaar lang als wijkagent hét aanspreekpunt voor studenten. Hij nam het stokje over van Willem van Vliet, die 28 jaar geleden begon met het langzaam openwrikken van de gesloten verenigingscultuur in Leiden. ‘Iedereen deed toen zijn eigen ding. De verenigingen hielden de deuren dicht. Hij is letterlijk op de deuren gaan bonzen om contact te zoeken. Dat is gelukt, met bloed, zweet en tranen. Ik durf wel te zeggen dat ik er een 2.0-versie van heb gemaakt, zeker in het contact met studenten en het opzetten van projecten. Maar het begon met gewoon op deuren kloppen.’

Hoe hield je dat contact?

‘Ik stamp lekker naar binnen, gevraagd en ongevraagd. Dat kon alleen door het netwerk dat Willem al had opgezet. Ik ben trouwens de enige die dat deed – het is niet zo dat mijn collega’s gewoon binnenlopen.’

‘Vroeger, en dan heb ik het over decennia geleden, was het anders. De politie vond studenten stom, want die zorgden voor overlast. Studenten vonden de politie stom, want ze werden aangesproken op hun gedrag. Op gegeven moment werd de politie dan een keer uitgedaagd en werd het vechten.’

‘Dat soort beelden blijft lang hangen, bij studenten, maar ook bij de politie. Ook daar moest iets veranderen. Ik heb collega’s soms moeten corrigeren over hoe ze over studenten praatten. Dan vroeg ik: wat is er nou feitelijk gebeurd? Als je het afpelt, blijkt dat er gewoon twee studenten ruzie hebben gehad. Tja, op veertigduizend studenten krijg je dat.’

‘Excessen gebeuren natuurlijk ook, en die moeten op de juiste manier worden opgelost, en zeker niet intern bij verenigingen. Ik kreeg altijd binnen no-time een berichtje als er iets was. Als dan bleek dat het een heftige zaak was en er politieonderzoek zou komen, gebeurde er intern niets mee.’

Toch bestaat het beeld dat dat verenigingen dingen liever zelf oplossen.

‘Ik durf er mijn hand voor in het vuur te steken dat het veel transparanter is geworden. Een cultuuromslag duurt natuurlijk lang, de verenigingen zijn oud en mensen zijn gewoontedieren. Maar ik heb het in zeven jaar in positieve zin zien veranderen: alleen al het feit dat ik bij de KMT’s gewoon op elk willekeurig moment binnenliep. Het gaat ook niet altijd over de verenigingen, denk ik. Op studentenhuizen hebben we minder zicht.’

‘Absoluut gebeurt er weleens wat. Logisch. Als je duizend man tussen de 18 en 25 jaar bij elkaar zet, ze drinken gezellig, misschien gebruiken een paar wat anders, dan kan ik je op een briefje geven dat er iets gaat gebeuren. Ongevenst gedrag, of een vechtpartijtje, wat dan ook. Ik bagatalliseer het niet, maar in die zin moeten we het ook niet groter maken dan het is. De andere kant van het verhaal is dat als er iets binnen de studentenwereld gebeurt, het in alle kranten staat.’

Waarom, denk je?

‘Kort door de bocht: het verkoopt. Je merkt dat er journaalisten zijn die van alles wat in de studentenwereld gebeurt belangrijk vinden. Ik denk zelf: we zijn allemaal jong geweest. De vergelijking is soms scheef. Het is niet meer zo als het plaatje van vroeger. In Leiden, tenminste.’

Hoe is dat in andere studentensteden?

‘Wageningen kwam eens hier, en toen we over de Breestraat liepen, langs Minerva, zei ik: “Zullen we hier even naar binnen?” Ik liep zo door naar de bestuurskamer. Hun mond viel open. Als hij contact wilde, moest hij mailen en was hij blij als hij na twee weken werd teruggebeld.’

‘Mensen roepen dan snel dingen over overlast, dronken mensen, maar dat hebben we kunnen omdraaien. Je moet proberen de groepen zoveel mogelijk te mengen. Er zijn nu zo veel initiatieven waarbij studenten met de stad bezig zijn.’

‘Het blijft lastig. Op gegeven moment kreeg ik zelfs studentenverenigingen uit Den Haag aan de lijn. Dat is allemaal moeielijk te onderhouden. Letterlijk je gezicht laten zien helpt. Het zou me nooit lukken om alle studenten persoonlijk te leren kennen, maar ik vond het wel belangrijk dat ze mij wisten te vinden.’

‘Een student die stage liep als studentambassadeur kwam op het prachtige idee om mijn foto op mokken te drukken en uit te delen. Ik dacht, wie zit er nou op zo’n oude vent te wachten? Maar het hielp. Eenhalf jaar nadat we de mokken hadden uitgedeeld moest ik een student vertellen dat zijn broer was overleden. Ik kende hem niet, maar hij deed de deur open, en zei: “Jij bent Dennis van de mok.” Later vertelde hij dat hij daardoor meteen een vertrouwd gevoel had.’

Gemeente investeert 240.000 euro in verbetering van studentenwelzijn

De gemeente Leiden investeert de komende twee jaar 240.000 euro in studentenwelzijn. ‘Dit is een enorme erkenning voor de problematiek.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat staat in de Kaderbrief 2023-2027. Het is de bedoeling het geld te besteden aan initiatieven die het mentaal welzijn onder studenten kunnen verbeteren. Dat is volgens de gemeente hard nodig. Want de cijfers omtrent studentenwelzijn zijn ‘zorgwekkend’, zo bleek afgelopen najaar uit de landelijke monitor ‘Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2021’. Maar liefst 51 procent van de studenten ervaart psychische klachten, waarvan 12 procent in ernstige mate. Dat is niet uitsluitend te wijten aan de coronalockdowns, want ook oudere cijfers lieten geen rooskleurig beeld zien. Daarop kondigde de gemeente aan ook te gaan investeren in studentenwelzijn. ‘Met de inzet van 120.000 euro voor zowel 2024 als 2025 kan de aandacht voor studentenwelzijn voorlopig bestaan’, aldus de Kaderbrief. In die jaren wordt ook bekeken op welke manier na 2025 geld kan worden vrijgemaakt.

Aanleiding voor de investering is de door de raad unaniem aangenomen motie ‘Aandacht voor mentale gezondheid onder jongeren’. Studentenpartij Studenten voor Leiden (SVL) was de initiatiefnemer van die motie, die werd gesteund door ChristenUnie en VVD. In de motie riep SVL het stadsbestuur op om het slechte mentale welzijn van jongeren ‘te behandelen als een urgent probleem’ en ‘met een concreet plan te komen om jongeren actiever te betrekken bij lopende en toekomstige projecten die het doel hebben de mentale gezondheid van jongeren te verbeteren’. Fractievoorzitter van SVL Mitchell Wiegand Bruss: ‘Voor mij en mijn fractie is het een enorme erkenning van de problematiek. Vanaf het begin hebben we ons hiervoor hardgemaakt. Nu wordt dat, op basis van onze allereerste motie, echt erkend met een wethouder (Fleur Spijker, *red.*) die meedenkt op dit thema. Het is voor eerst dat de gemeente geld vrijmaakt voor studentenwelzijn.’ Wat er precies met het geld gaat gebeuren, is nog niet duidelijk. ‘Dat wordt pas bepaald in de begroting’, aldus Wiegand Bruss. ‘Ik vermoed dat onder meer de PKVV en wij met de wethouder om de tafel gaan zitten om te kijken op welke manier het geld wordt verdeeld.’

Het idee staat voorop

Dichter Frank Keizer schrijft over de verstrengeling van kapitalisme, slavernij en de klimaatcrisis. 'Ik wil poëzie en revolutie samen met elkaar laten klinken.'

DOOR ROMY VAN DEN AKKER
FOTO MERLIJN DOOMERNIK

'Ik heb altijd al gedichten willen schrijven waarin verschillende stemmen doorklinken. Ik streef geen individueel dichterschap na, waarin ik mezelf en mijn gevoelens uitdruk, maar wil in de geëngageerde traditie staan. Mijn doel is om te laten zien dat poëzie en strijd-cultuur samen kunnen gaan. Daarin schuilt voor mij de noodzaak van poëzie.'

Aan het woord is Frank Keizer (1987), dichter, essayist en wetenschapper. Hij debuteerde in 2016 met de bundel *Onder normale omstandigheden*, waarna hij drie jaar later *Liefslecht ding* publiceerde. In 2022 verscheen zijn nieuwste dichtbundel *De introductie van het plot*, waarin hij reflecteert op de rol van het kapitalisme in slavernij en de klimaatcrisis.

Hij verkreeg er een plek mee op de shortlist van de Grote Poëzieprijs 2023. Aanstaande zaterdag treedt Keizer op tijdens de Leidse Poëzienacht.

Je gedichten zijn heel geëngageerd. Wat hoop je op de Burcht te bereiken?

'Voor mij is de lezer een medeproducent van de betekenis van mijn werk. Het is niet zo dat ik een boodschap zendt, er moet een creatief proces plaatsvinden tussen lezer en schrijver. Ik heb er niets op tegen om mensen te ontroeren, maar het idee staat voorop. De vorm is belangrijk om dat te laten resoneren. Ik heb een bundel willen schrijven die je aan het denken zet en die je standpunten laat heroverwegen.'

Hoe ben je tot je politieke inzichten gekomen?

'In de periode dat ik politiek actief werd, begon ik ook met dichten. Ik ben altijd op zoek naar een manier om die twee een huwelijk met elkaar te laten aangaan. In mijn geval gaat het om een marxistische bewustwording die ik wil vertalen naar een poëtische vorm. Poëzie en revolutie wil ik samen met elkaar laten klinken, waarbij ik overigens ook uit allerlei niet-marxistische en poëtische tradities put.

'Tegelijkertijd heeft elke bundel zijn eigen vorm. De gedichten die ik op dit moment aan het schrijven ben, vertrekken vanuit mijn eigen levensreis. *De introductie van het plot* is meer een avontuurlijke reis langs filosofische inzichten. Het stelt bijvoorbeeld de vraag wat ecologische geletterdheid is, en of we dat niet nodig hebben om de klimaatcrisis te overleven. Hoe kan je op een andere manier naar je omgeving kijken?'

'Beseffen dat we zelf zijn ontbost / er zo van doordrongen raken / point of no return', schrijf je.

'In de bundel zit een besef van wat er door de industriële revolutie verloren is gegaan. Het is geen pleidooi om terug te gaan naar de natuur, maar een reflectie op de lege plekken in ons leven, op de verdwijning van bepaalde bestaansvormen. Zonder daar overigens een oplossing voor aan te dragen.

'Het kostte veel tijd om daar een geschikte vorm voor te vinden. Uiteindelijk heb ik gekozen voor een lichte, terloopse manier van dingen beschrijven. Het is een

sprektaalige, soms bijna naïeve taal.'

Achterin *De introductie van het plot* is een enorme bronnenlijst opgenomen, variërend van Marx en Donna Haraway tot Sonja Prins. Waarom?

'In mijn gedichten verwerk ik allemaal brokstukken van teksten. Het is niet zo dat ik me inlees om ergens een beeld van te krijgen en dat vervolgens vertolk in poëzie. Het gaat om een eilandenrijk van verschillende fragmenten en werelden. Die bronnen voeden het denkproces. Ik heb de bundel bewust opgezet als een poëtisch onderzoek. Met de literatuurlijst maak ik de naden van het denken zichtbaar en streef ik een zekere democratie na.'

Je kaart het verband aan tussen kapitalisme, slavernij en klimaatverandering. Hoe verhouden die zich tot elkaar?

'Slavernij en de klimaatcrisis zijn uit dezelfde omstandigheden ontstaan. Het gaat om een paradigmatische verhouding tot land. Landen worden ingenomen, beroofd en uitgeput van natuurlijke hulpbronnen – datzelfde gebeurt met mensen. Dat is een objectiverende, instrumentaliserende en dehumaniserende relatie tot de mens.

'Beide zijn cruciale processen die je niet los kunt zien van de ontwikkeling van het kapitalisme: het is een discours van onmenselijkheid, uitbuiting en ontginning.

'Als schrijver moet je overal over kunnen schrijven, maar je moet je wel bewust zijn van de blokkades, van waar je wel en niet toegang toe hebt.

'Het heeft onder andere met lichamelijkheid te maken: ik heb zelf bijvoorbeeld geen lichamelijke kennis over slavernij. Maar ik denk dat het vruchtbaarder is om daar bewust van te zijn en het spanningsveld te betreden. Ook witte mensen kunnen een postkoloniale houding hebben, net zoals zwarte mensen die niet kunnen hebben. Maar ik voel wel omzichtigheid.'

Wat is de grens tussen poëzie en activisme?

'De grens daartussen heb ik heel bewust opgezocht door de vorm van het leerdicht te kiezen, een genre dat sinds de Romantiek uit de gratie is geraakt. Ik heb het nieuw leven in willen blazen, zonder dat het te belerend wordt. Ik wilde niet vanuit een centrum spreken, maar allerlei verschillende stemmen laten weerklinken.

'Activisme is voor mij iets wat je met je lichaam doet, in de publieke ruimte. Dat doe ik veel minder, maar mijn poëzie heeft er wel banden mee en ik schrijf erover, bijvoorbeeld over het bezetten van een varkensstal. Toch is poëzie iets anders. Het is reflexief. Ik wil mensen nieuwe inzichten bieden.'

Frank Keizer, *De introductie van het plot* (2022).
PoëzieNacht, Burcht van Leiden. Zaterdag 17 juni,
20.00 uur. Entree v.a. €15,-

DOOR CEES VAN DEN BOOM | ILLUSTRATIE PIM VAN HYLCKAMA Vlieg

Op de universiteit kunnen de verdrevenen der aarde schuilen voor de storm

Mijn oud-huisgenoot de wetenschapper is een hoogst onbeleefde gast. Hij veegt zijn voeten pas wanneer hij al bij me in de woonkamer staat, gebruikt alles behalve mijn kapstok als kapstok, drukt halfopgerookte sigaretten niet goed uit, benen over tafel, welja, de plee onderpiesen, tuurlijk, smakkend kauwen, vinger in het oor, daarna in de neus, afvegen aan zijn (mijn) bord. Daarbovenop lijdt hij aan een dwangneurose, een kwelgeest met een liniaal die hem opdraagt alles in zijn omgeving – bij mij thuis de keukenkastjes, het aanrecht, de boekenkast – te spiegelen. Alle voorwerpen met een voor- en achterkant draait hij met de goede kant naar voren, een minutieus werk dat aankomt op de millimeter, zo van: twee tikjes nog naar links, nee, weer een naar rechts, nog...één... links, perfect!

Pas dan kunnen we eten.

Het spreekt voor zich dat de wetenschapper een bèta is. Hij is een geleerde in de wiskunde, volgens hemzelf het summum binnen de natuurwetenschappen. Hoe begaafd hij is, bleek al in groep drie, toen hij de juf vroeg hoelang een seconde precies duurt. De rest van de klas was nog niet eens aan klokkijken toegekomen.

Nog steeds heeft de wetenschapper een kinderlijke verwondering, een onbevangenheid die binnen zijn leer-gebied geldt als een meer-, of misschien zelfs voorwaarde. Maar daarbuiten speelt dat hem eerder parten, omdat de sociale omgang nu eenmaal aan elkaar hangt van mores en conventies, vastgeroeste axioma's waarop de logica geen vat krijgt.

De vereniging was dan ook geen plek voor de wetenschapper. Terwijl de rest zich in het eerste jaar tweemaal per week liet platdrukken in het kolkende gat onder de sociëteit, zat hij zijn tijd uit op café tot het laat genoeg was om naar huis terug te keren.

De term 'wiskunde', afkomstig van het zeventiende-eeuwse begrip *wisconst*, is een vreemd woord. In de meeste talen, van het Fries tot het Tartaars, is 'mathematica' (of een variatie daarop) gebruikelijk. *Wisconst* duidt op 'de kunst van het gewisse of zekere', en vele wiskundigen zijn het erover eens dat het inderdaad een kunstvorm is. Einstein omschreef het zelfs als 'de poëzie van logische ideeën'. Mijn vriend is dus een kunstenaar, een poëet, maar in tegenstelling tot veel kunstenaars heeft hij de mogelijkheid om met zijn talent ook daadwerkelijk zijn boterham te verdienen. Bij Deloitte zien ze hem graag komen, of anders wel bij ASML. Daar voelt de wetenschapper echter weinig voor, want 'valorisatie is een duur woord voor prostitutie'. Maar waar hij zich dan wel zou moeten nestelen na zijn afstuderen, bleef ons beiden lange tijd een raadsel. Het afgelopen jaar kwam de wetenschapper iedere keer met een boel kopzorgen bij me binnen. Naar verloop van tijd vergat hij zelfs mijn keukenkastjes te spiegelen na binnenkomst, wat me enigszins verontrustte. Zijn klagezang was terug te brengen tot één wanhopige kreet: waar moet ik straks heen?

Tot hij op de lelijke aanname in die vraag stuitte: hoezo heen? Hij zat toch goed waar hij zat, daar in het Gorlaeus-gebouw? Daar kon hij zich naar hartenlust opsluiten in de wiskunde, een weerbarstige maar overzichtelijke wereld van hoofdbrekens die je de baas kan als je je er maar hard genoeg op stukbijt.

De universiteit is er voor de verdrevenen der aarde, schreef John Williams in zijn boek *Stoner* (1965). Daarmee doelde hij niet op de studenten, maar op degenen die bleven hangen en een baan vonden binnen de academie. Een van de personages in het boek, de promovendus David Masters, verwoordt het als volgt in een gesprek met twee lotgenoten: 'De voorzienigheid of de samenleving of het lot of wat voor naam je er ook aan wilt geven, heeft dit onderdak voor ons geschapen. Zodat we hier kunnen schuilen voor de storm.'

De laatste keer dat de wetenschapper bij me was, vertelde hij dat hij na zijn afstuderen zal aanblijven bij de universiteit. Hij drukt zich nog wat dichtter tegen alma mater aan en gaat promoveren. De ontheemde heeft ten langen leste zijn plek op aard gevonden, een klein kamertje in het Gorlaeus.

Nadat hij zijn verhaal had gedaan staarde hij naar het plafond, een klein lachje krulde zijn mondhoeken op. Vervolgens rekte hij zich uit en vouwde zijn handen bedachtzaam ineen achter zijn hoofd. 'God', zei hij toen, 'dan valt het toch eigenlijk alleszins mee. Dat leven.'

Cees van den Boom is geschiedenisstudent en blikt in een serie columns terug op zijn Leidse studententijd

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4,500 euro te boven gaan.

Inloopconcert gegeven door Sander Beumer (saxofoon) en Jan Verschuren (orgel). Academiegebouw, Rapenburg 73. **Woensdag 21 juni van 13.00 uur tot 13.30 uur.** Toegang gratis. Zie ook: <https://www.universiteitleiden.nl/orgel>

Inloopconcert gegeven door Debby de Lima (sopraan) en Frank Ressler (orgel). Academiegebouw, Rapenburg 73. **Woensdag 28 juni van 13.00 uur tot 13.30 uur.** Toegang gratis. Zie ook: <https://www.universiteitleiden.nl/orgel>

Doel meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis.

Leiden-Noord, basisonderwijs, 2 leerlingen groep, 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Aardrijkskunde, biologie, 2 havo. Twee leerlingen. *Engels, brugklas basis/kader. *Nederlands, aardrijkskunde, brugklas vmbo-tl. *Wiskunde, biologie, brugklas basis/kader. *Wiskunde A, economie 4 havo. **Leiden-Zuid,** *3 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijs-winkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@oww.leiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl

Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marcjelle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Lorenzo Gerritsen (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Pim Bakx | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Cees van den Boom | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving: Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl
Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

LAMME LEIDSE MEMES

Genoeg om voor te blijven

Lakenfeesten (boven), Castlefest (onder) en Puur (rechts)

Puurfestival

Waarom zou je op vakantie gaan deze zomer? Er is er namelijk genoeg te doen in Leiden (en omgeving). We zetten de heetste evenementen op een rij; van tukken op de Burcht tot bruisende pool-party's en gothic kasteelfeesten.

DOOR MARK REID

Gitaargeweld verjaagt vogels

Er staat veel gitaargeweld op Werfpop dit jaar. Anti-establishment punkrockers Hang Youth, de hyperactieve indie van Personal Trainer en progressieve metal van Crown Compass komen de vogels in de Leidse Hout een dagje verstoren. Voor de muzikale variatie komt ook Opgezwolle-legende en Fakkelflagade-alumnus Sticks langs, net als de reggae en soul van het uit de Hermes House Band ontsproten Splendid. Sinds vorig jaar moet je wel een kaartje kopen voor Werfpop, maar in ruil daarvoor krijg je ook een beker om mee naar huis te nemen én staat er expliciet vermeld dat je toegang krijgt tot de toiletten. Toch prettig. Geen zin om een kaartje te kopen? Werfpop is nog hard op zoek naar vrijwilligers die kunnen helpen met de organisatie.

Wurfpop
8 juli, Leidse hout
€7,50 wurfpop.nl

Dansen langs de plas

Puur belooft heel wat op haar website voor de tiende editie van het dancefestival. Drie podia, met house, techno, disco, en 'alle ingrediënten voor een lekkere dag feest'. Er staat een klein leger dj's klaar om daarvoor te zorgen, waaronder de Partysquad en hiphopproducer Shira. Let op, Puur vindt dit jaar plaats aan de Klinkerbergerplas, hoewel op verschillende plekken staat dat het in park Landskroon is.

Puur festival,
29 juli, Klinkerbergerplas
€30,50 puuronline

Poolparty in Vijf Meibad

Het Vijf Meibad gaat deze zomer definitief dicht, maar voordat het oude gebouw tegen de vlakte gaat heb je nog een kans om een laatste keer op de koude tegelvloer te staan. Op de bodem van het diepe bad wordt namelijk een heuse pool party gehouden. Een zwembad diploma is niet nodig, want het water is al weggepompt. Volgens de organisatie wordt het een zomers feestje op een unieke locatie, met een cocktailbar en loungestoelen in het pierenbadje. Wie de muziek verzorgt is nog niet bekend, maar neem vooral je zwembroek mee.

18 augustus, Vijf Meibad
€17,50 goeievrijdag.com

Stilte en slapen op de Burcht

Kunstcollectief Fields of Wonder maakt tijdens het Van Rijnfestival een paar dagen de Burcht tot het culturele middelpunt van de stad. Het festival wordt op 16 juni geopend met Leids Peil, een verzameling dans, muziek, kunst van makers uit Leiden en omstreken.

Op 17 juni dragen tijdens de Poëzienacht dichters van dichtbij en ver weg in het oude kasteel voor uit eigen werk. Een dag later staat stilte juist in de belangstelling tijdens Silentium Burcht, met een performance van tempelbellen, gongs en klankschalen. Wie na afloop nog niet weg wil kan zelfs blijven overnachten onder de Leidse sterrenhemel in een speciaal vervaardigd bed. Ontbijt is inbegrepen, maar het aantal slaapplaatsen is wel beperkt.

Van Rijnfestival
16-18 juni, De Burcht
Verschillende prijzen, fieldsofonder.nl

Middeleeuwen komen tot leven

Als tulpen zijn uitgebloeid en toeristen vertrokken zijn, verandert kasteel Keukenhof vier dagen in een middeleeuws fantasyfeest. De rijkelijk uitgedoste liefhebbers van folk, metal, goth en alle combinaties daarvan kunnen zich laven aan bands als Corvus Corax, Arstidior en Trolska Polska. Maar de muziek line-up is misschien niet eens de hoofdmoot van het festival dat is voorzien van een enorme markt voor middeleeuwse snuisterijen met verkopers met welluidende namen als Het Kruidenheksje, Shewolf en Kapitein Kleerhaak. Voor de boekenliefhebbers komt er ook een hele trits aan fantasyauteurs signeren. De camping is al uitverkocht, maar Lisse is prima te fietsen vanuit Leiden, zelfs in ridderkostuum.

Castlefest
3-6 augustus
Vanaf €32,50 castlefest.nl

Peuren en proosten

Voor wie altijd al heeft gewenst dat de geuzen Leiden hadden ontzet

in de zomer in plaats van het regenachtige oktober, zijn de Lakenfeesten uitgevonden. De organisatie mikt op vijf P's voor deze editie: proeven, proosten, pronken, plezier maken en peuren. Die laatste P slaat niet op peuteren in je neus, maar op de traditionele peurbak, een soort bootje dat tijdens de feesten versierd in optocht door de grachten vaart. Proeven en proosten gaat ook geen probleem zijn met het Leids Bierfestival bij de Hooglandse Kerk en het 'lopend buffet' in het Singelpark. De feesten worden zondag afgesloten met een festival met een drijvend podium op het Rapenburg.

Lakenfeesten
23 t/m 25 juni
lakenfeesten.nl

Zaklampvissen tijdens de kortste nacht

De Hortus op de langste dag van het jaar de natuur met een speciale avondopenstelling van de botanische tuin. Tussen de bomen kun je kijken en luisteren naar toneel, verschillende jazz-ensembles en comedy van Leiden English Improv. Daarnaast kun je onder leiding van Leidens eigen Adviseur Stadsgrachten Aaf Verkade gaan zaklampvissen om te zien wat er 's nachts allemaal onderwater leeft en beweegt. Voor de gelegenheid is de expositie onder de Oude Sterrewacht ook open waar nu een tentoonstelling over de James Webb-telescoop te zien is. Elders in de tuin vertellen studenten van biotechwedstrijd iGEM over hun project om duurzaam bioplastiek te maken met behulp van microben. Voor wie liever vroeg opstaat, organiseert de Hortus tijdens de zomer elke week meditatieochtenden.

Midzomernacht
Hortus, 21 juni
eghortusleiden.nl

‘Eén bezoeker heeft Soldaat van Oranje al vijftig keer gezien’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Wat voor werk doe je?

‘Ik werk bij de TheaterHangaar, waar de musical *Soldaat van Oranje* wordt gespeeld. Ik sta zowel in de horeca als in het theater: achter de bar, tickets scannen, de garderobe, dat soort dingen. Ik had gehoord dat er veel studenten werken en dat het gezellig is.’

En, klopt dat?

‘Elke plek heeft zijn voor- en nadelen. De bar vind ik misschien wel het leukst. Dat is lekker overzichtelijk en je staat gezellig met collega’s. ‘De spoelkeuken vind ik zelf niet zo erg, maar sommige collega’s hebben daar problemen mee. Daarom moet ieder-

een daar eens in de zoveel tijd staan. Je ziet in de chat soms verzoeken voorbijkomen dat iemand een spoeldienst wil ruilen, maar over het algemeen accepteren mensen het gewoon. ‘De parkeerdienst is erg afhankelijk van het weer. We hebben wel speciale jassen, maar zelfs die houden een hoosbui niet tegen. En als je op de parkeerplaats auto’s een plek moet wijzen, sta je ook nog alleen. Dat is geen pretje.’

Zijn veel van je collega’s studenten?

‘Ja. Ik denk dat de gemiddelde leeftijd rond de 20 ligt. Er werken ook veel mensen uit Katwijk, voor hen is het om de hoek. Anderen komen juist van ver: ik

ken collega’s die uit Utrecht komen, of zelfs uit Hoorn. Die vinden dit werk kennelijk erg leuk.

‘Vanuit Leiden is het lang fietsen. Gelukkig gaat er speciaal voor ons een taxi vanaf Leiden Centraal, dat maakt het een stuk makkelijker. Die vertrekt een half uur voor de start van de dienst, dus dan moet ik nog steeds op tijd van huis.’

De musical is al te zien vanaf 2010 en wordt keer op keer verlengd. Hoe kan dat?

‘Ik spreek regelmatig mensen die voor de tiende of twintigste keer komen. Er schijnt zelfs iemand te zijn die de show al vijftig keer heeft gezien. Maar er komen ook nog mensen voor het eerst. Het is nog steeds redelijk vaak uitverkocht. ‘Zelf heb ik hem één keer gezien, jaren geleden. De ambitie om de vijftig keer te halen heb ik niet, maar het lijkt me wel leuk om nog een keer te gaan nu ik er zo bij betrokken ben.

‘De woensdagmiddag is heel voorspelbaar. Dan komen er vooral oudere mensen, omdat die natuurlijk de enigen zijn die vrij hebben. Daarbij komen dan de schoolklassen. Gisteren toevallig een internationale. Ik ben benieuwd of zij wat van de voorstelling hebben gevolgd, want die is helemaal in het Nederlands.’

Gaat er wel eens wat mis?

‘De tribune staat op een draaiende schijf, met daaromheen het decor. Sommige mensen worden daar misserijk van. Dan moet iemand de zaal uit en even bijkomen. Of er is een EHBO-geval. ‘De gasten zijn over het algemeen heel braaf. Aan de bar heb ik soms wel moeilijke klanten: wanneer iets op is, of als ze dingen te duur vinden. Dat kan ik wel begrijpen, maar ik kan er weinig aan doen. Als ze echt moeilijk blijven doen, haal ik de manager erbij, maar dat komt niet vaak voor.’

Tot slot: hoelang wordt *Soldaat van Oranje* nog verlengd? ‘Geen commentaar.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Wat boomers op e-bikes zo ondragelijk maakt

To be a Nederlander is to be really vervelend over fietsen.

Je kan de gemiddelde Nederlander in het buitenland dan ook niet alleen spotten door de helse-witte-sokken-in-sandalen-combo, maar ook doordat je ze van een afstand in sterk *Dunglish* ‘IN THE NETHERLANDS WE HAVE MORE BIKES THAN PEOPLE’ hoort tetteren.

Fietsen is onze identiteit. Fietsen is leven.

Fietsen kan alleen niet iedereen even goed. Onder de fietsende Nederlander begeeft zich namelijk een verschrikkelijke, hope-loze en levensgevaarlijke groep trappers. Hoewel ik begrijp dat u nu meteen denkt aan de wielrenner, heb ik het over een

bepaald afschuwelijk type *recreatiefietser*, zijnde: de boomer op een e-bike.

Want hoewel er genoeg te zeiken valt over VanMoofs of Phatfours, wil ik het even hebben over het soort fietser dat gebruikmaakt van de ‘OG’ e-bike. Denk hierbij aan een a-sexy, praktisch en vooral degelijk model van het merk Gazelle, Batavus of Cortina. Wat boomers op e-bikes zo ondragelijk maakt, is dat ze als mens niet (meer) bedoeld zijn om zo hard te gaan, maar het toch doen. Hard fietsen in de stad is voor forensen die hun trein moeten halen, studenten die zich voor een bijbaan (of, oké, college) hebben verslapen of hobbywielrenners die de laatste kilometers naar huis willen sprinten. Hard fietsen is specifiek niet voor bejaarden in

een afritsbroek die hun eigen snelheid niet onder controle hebben én niet snel kunnen of durven te reageren in het verkeer. Ik schrijf dit bittere relaas uit woede, omdat ik vorige week inderdaad werd aangereden door een lid van deze heuse bikergang toen ik een drukke weg over wilde steken.

Ik had links gekeken, rechts gekeken en werd – terwijl ik weer naar links keek – gevloerd door een baviaan op een opschietfiets die met twintig kilometer per uur de hoek om gescheurd kwam en ‘HO! HO! HO! PAS OP!’ blèrde terwijl haar wiel al in mijn been hing.

Ik en mijn fiets op de grond, de inhoud van mijn tas verspreid over het fietspad.

Maar de boomer?

Nowhere to be found.

Terwijl ik in verbijstering op het asfalt zat en er op drie plekken bloed uit mijn lichaam kwam, zag ik madame boomer een paar meter wat afremmen, boos achterom kijken, even twijfelen en vervolgens – ja echt – weer DOORFIETSEN.

Terwijl de kinderlijke schaafwonden (we noemen het *schoolplein-chic*) op mijn lichaam langzaam helen, heb ik bedacht dat alle e-bikes vanaf nu uitgerust dienen te worden met kattenbelletjes. Ze op tijd zien aankomen zit er toch niet in en verwachten dat ze zelf verstandig deelnemen aan het verkeer is ook kansloos, maar misschien kunnen we de wegmisbruikers zo voortaan horen nog vóórdát ze met tientallen kilometers per uur je frame inrammen.

Maia de Quay studeert rechten

‘Ik werd gevloerd door een baviaan die ‘PAS OP!’ blèrde terwijl haar wiel al in mijn been hing’